

**1940-2020 DÖNEMİNDE NÜFUSUN EĞİTİM VE KÜLTÜR
ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN TUNCELİ İLİNİN ÜLKEDEKİ YERİ
THE PLACE OF TUNCELİ PROVINCE IN THE COUNTRY IN
TERMS OF EDUCATION AND CULTURAL
CHARACTERISTICS OF THE POPULATION IN 1940-2020
PERIOD**

Hüseyin ŞAHBAZ

Dr. Coğrafya Öğretmeni, Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü

huseyiniyesuh@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4808-0746>

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi | ETU Journal of Social Sciences Institute

S.13, Ekim| October 2021, Erzurum

e-ISSN: 2717 - 8706

Makale Türü | Article Types : Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received Date : 24.06.2021

Kabul Tarihi | Accepted Date : 21.08.2021

Sayfa | Pages : 70-106

<http://dx.doi.org/10.29157/etusbed.956902>

<https://dergipark.org.tr/etusbed>

This article was checked by

✓ iThenticate

1940-2020 DÖNEMİNDE NÜFUSUN EĞİTİM VE KÜLTÜR ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN TUNCELİ İLİNİN ÜLKEDEKİ YERİ

Hüseyin ŞAHBAZ

ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED), S. 13, Ekim 2021, Sayfa: 70-106

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, il olduktan sonraki süreçte Tunceli’de yaşayan nüfusun okuryazarlık ve en son (31 Aralık 2020) TÜİK verilerine göre de eğitim durumunun ortaya konmasıdır. Buna göre araştırmanın birinci amacı açısından konuya bakıldığında, Tunceli ilinde yaşayan nüfusun okuryazarlık oranının daima Türkiye ortalamasının altında seyrettiği görülmüştür. En son TÜİK verilerine göre eğitim durumuna bakıldığında ise sahanın (81 il içinde) ülkede; okuma yazma bilmeyenlerin oranı açısından 15., okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı açısından 46., ilkokul mezunlarının oranı açısından 65., ortaokul mezunlarının oranı açısından 81., lise mezunlarının oranı açısından 5., fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı açısından 5., yüksek lisans mezunlarının oranı açısından 25. ve doktora derecesine sahip olanların oranı açısından 29. sırada yer aldığı görülmektedir. Buna göre her ne kadar okuma yazma bilenlerin oranı açısından son sıralarda yer alsa da Tunceli ili, lise ve dengi meslek okulu ile fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı açısından ülkede oldukça iyi bir yere sahiptir. Bundan başka ilin eğitim verilerine cinsiyet açısından bakıldığında ise ataerkil toplumsal yapı sebebiyle kadınların, erkeklere nazaran daha geri planda kaldığı da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tunceli İli, Türkiye, Nüfus Özellikleri, Okuryazarlık, Eğitim.

THE PLACE OF TUNCELİ PROVINCE IN THE COUNTRY IN TERMS OF EDUCATION AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF THE POPULATION IN 1940-2020 PERIOD

ABSTRACT

This study has been prepared in order to reveal the literacy status of the population living in Tunceli after it became a province and educational status according to the latest (December 31, 2020) TURKSTAT data. Accordingly, when viewed in terms of the first objective of the research, the literacy rate of Tunceli has always been lower compared to that of Turkey. According to the latest TURKSTAT data, when the educational status of the field is considered, it is (among 81 provinces); It is seen that it ranks 15th in terms of the rate of illiteracy and 46th in terms of the rate of those who can read and write but do not complete a school, 65th in terms of primary school graduates, 81st in terms of secondary school graduates, 5th in terms of high school graduates, 5th in terms of faculty or college graduates, 25th in terms of the proportion of graduate graduates, and 29th in terms of the proportion of graduates with a doctorate degree. According to this, although it is in the last place in terms of literacy rate, Tunceli province has a very good place in the country in terms of high school or equivalent vocational school and faculty or college graduates. In addition, when the educational data of the province is examined in terms of gender, it is seen that women remain in the background compared to men due to the patriarchal social structure.

Keywords: Tunceli Province, Turkey, Characteristics of the Population, Literacy, Education.

Giriş

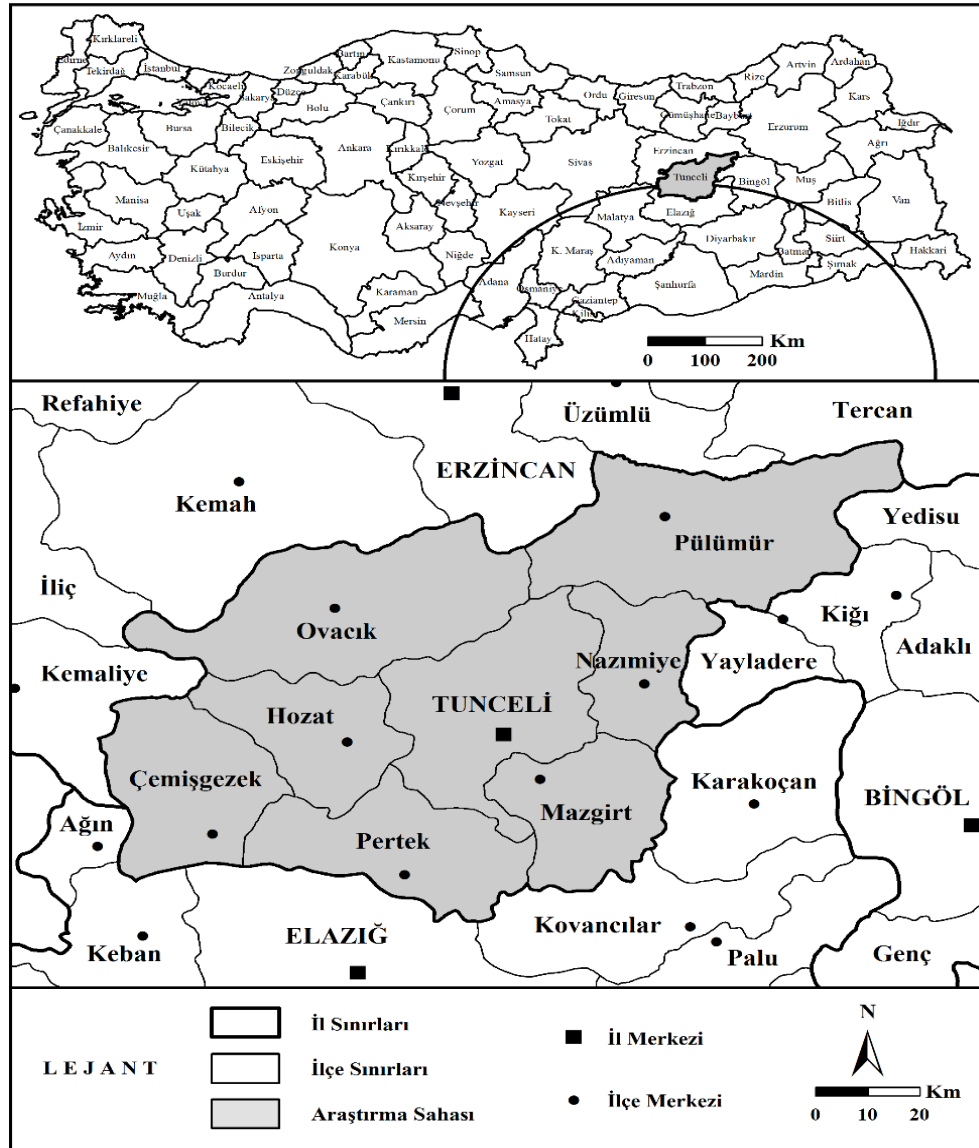
Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve amaçlı olarak istenilen değişiklikleri meydana getirme sürecidir (Ergün, 2015: 1). Davranış değiştirme sürecinin en etkin ve planlı biçimde kazandırıldığı kurumlar ise okullardır (Arslan, 2009: 4). Nüfusun eğitim durumu, toplumsal kalkınmanın hızını belirleyici bir konudur. Kalkınma unsurları; ancak iyi eğitilmiş bir nüfus kitlesi sayesinde ortaya çıkarılabilir, harekete geçirilebilir veya yönlendirilebilir. Onun içindir ki, nüfusun eğitim kalitesinin yüksek olması çok önemlidir (Özgür, 1998: 92). Bugünün birçok gelişmiş ülkesi, sahip oldukları teknoloji ve gelişmişlik düzeyine beşeri kaynaklara yaptıkları yatırımlar neticesinde ulaşmıştır (Peran ve Bilir, 2007: 132-141). Bununla birlikte eğitim; bir taraftan anlık faydalar sağladığı için tüketim, diğer taraftan bireylerin gelecekteki üretim ve kazanma kapasitelerini belirlediği için de yatırım olarak kabul edilmektedir (Gölpek, 2012: 43). Eğitim açısından Türkiye'nin dikkat çeken illerinden birisi de Tunceli'dir (Harita 1).

Matematiksel konum açısından, 38° 45' - 39° 36' kuzey enlemleri ile 38° 44' - 40° 23' doğu boylamları arasında yer alan Tunceli ilinin yüzölçümü, 7.583 km²'dir. Coğrafi açıdan, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer alan il; batı ve kuzeyde Erzincan, doğuda Bingöl, güneydoğuda, güney ve güneybatıda ise Elazığ illeri ile çevrilidir.

Her ne kadar adı Tunceli şehri ile birlikte anılsa da Dersim; bazen coğrafi, bazen idarî birim adı olmuş, fakat hiçbir dönemde bir şehrin veya kasabanın adı olmamıştır. Osmanlı idaresi altında Dersim, Erzurum eyaletine bağlı bir sancaktı. Günümüzdeki Tunceli şehrinin nüvesini teşkil eden Mameki ise Mazgirt kazasının sınırları dâhilindeki bir köydü. 1877 yılındaki isyandan sonra Dersim sancağı, Erzurum'dan alınarak merkezi Hozat olan bağımsız bir vilâyet durumuna getirildi. Ancak bu değişiklik uzun sürmedi. 1879-1886 yıllarını kapsayan bu dönemden sonra Dersim, tekrar sancak durumuna getirilip Mamûretülazîz vilâyetine bağlandı. Millî Mücadele devrinde bir defa daha vilâyet durumuna getirilen Dersim, 1926 yılında kaza yapılarak Elaziz (Elazığ) vilâyetine bağlandı. Mameki köyü de Mazgirt ilçesinden, Dersim kazasının sınırları içine alındı. Millî Mücadele yıllarındaki Koçgiri İsyanı, 1925 yılındaki Şeyh Said İsyanı ve 1930'lu yıllarda patlak veren bazı isyanlar, güvenliği sağlamak için sahada yeni bir vilâyetin kurulmasını gündeme getirdi (Tuncel, 2012: 378-379). Bunun üzerine 25 Aralık 1935 tarihinde kabul edilen 2884 sayılı yasa ile Tunceli vilâyeti kuruldu (Tunceli Vilâyetinin İdaresi Hakkında Kanun, 1935). Bu vilâyete merkez aranırken de o tarihe kadar neredeyse boş kalan Mameki adlı köy seçildi (Tuncel, 2012: 379-380). 1936 yılında yapılan idari bir

değişiklikle de Pülümür ilçesi, Erzincan ilinden alınarak Tunceli iline bağlandı (Yazıcı vd., 2011: 24).

Harita 1: Tunceli İlinin; Konumu, Sınırları ve İdari Haritası

İl olduktan sonra Tunceli'deki ilk nüfus sayımı 1940 yılında yapılmış ve bu sayımda sahada 94.639 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. 1940-1945 yılları arasında %4,43 oranında gerileyerek 90.446 kişiye düşen il nüfusu, 1945 yılından sonraki 30 yıl boyunca devamlı bir şekilde artmıştır. 164.591 kişi ile 1975 yılında Cumhuriyet Dönemi'ndeki en yüksek seviyesine ulaşan il nüfusu, bundan

sonraki 35 sene boyunca sürekli azalarak 2010 yılında 76.699 kişiye kadar düşmüştür. İlin nüfusu, 2010-2015 yılları arasında %12,23 oranında artsa da 2015-2020 yılları arasında tekrar bir miktar gerileyerek 83.443 kişiye inmiştir. Sonuç olarak 1940 ilâ 2020 yılları arasında geçen 80 senelik süreçte araştırma sahasının nüfusu, %11,83 oranında gerilemiştir. Ancak aynı süreçte Türkiye nüfusuna bakıldığında onun, 17.820.950 kişiden 83.614.362'ye ulaştığı ve buna göre yaklaşık 6,13 kat arttığı görülmektedir (Tablo ve Şekil 1).

Tablo 1: Yıllara Göre Tunceli İli ve Türkiye Nüfusunun Karşılaştırma Tablosu (1940-2020)

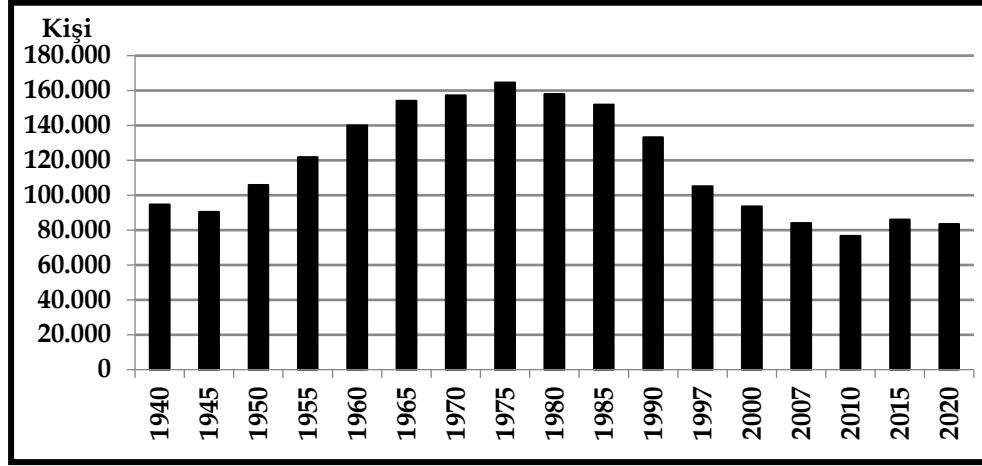
Yıllar	Tunceli İlinde Nüfusun			Türkiye'de Nüfusun		
	Sayısı	Artan/ Eksilen Sayısı	Dönemsel Değişim %'si	Sayısı	Artan/ Eksilen Sayısı	Dönemsel Değişim %'si
1940	94.639	-	-	17.820.950	-	-
1945	90.446	-4.193	-4,43	18.790.174	969.224	5,4
1950	105.759	15.313	16,93	20.947.188	2.157.014	11,5
1955	121.743	15.984	15,11	22.104.431	1.157.243	5,5
1960	140.068	18.325	15,05	27.754.820	5.650.389	25,6
1965	154.175	14.107	10,07	31.391.421	3.636.601	13,1
1970	157.293	3.118	2,02	35.605.176	4.213.755	13,4
1975	164.591	7.298	4,64	40.347.719	4.742.543	13,3
1980	157.974	-6.617	-4,02	44.736.957	4.389.238	10,9
1985	151.906	-6.068	-3,84	50.664.458	5.927.501	13,2
1990	133.143	-18.763	-12,35	56.473.035	5.808.577	11,5
1997	105.200	-27.943	-20,99	62.865.574	6.392.539	11,3
2000	93.584	-11.616	-11,04	67.803.927	4.938.353	7,9
2007	84.022	-9.562	-10,22	70.586.256	2.782.329	4,1
2010	76.699	-7.323	-8,72	73.722.988	3.136.732	4,4
2015	86.076	9.377	12,23	78.741.053	5.018.065	6,8
2020	83.443	-2.633	-3,06	83.614.362	4.873.309	6,2

Kaynak: DİE'nin Genel Nüfus Sayımı sonuçları ile TÜİK'in ADNKS veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

2021 yılı itibarıyla inceleme alanında idari açıdan; Tunceli (merkez), Ovacık, Pülümür, Nazımiye, Hozat, Çemişgezek, Pertek ve Mazgirt olmak üzere 8 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçelerin merkezi konumunda olan yerleşmeleri, coğrafi açıdan pek çok şehir araştırmacısının kır-kent ayrımında temel ölçüt olarak kabul ettiği 10.000 nüfus kriteri (Darkot, 1967: 3) açısından, 31 Aralık 2020 tarihli Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'nden alınan verilere göre değerlendirmek mümkündür. Buna göre inceleme alanındaki yerleşmelerden sadece Tunceli merkez ilçenin şehir özelliği taşıdığı, diğerlerininse kasaba niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı tarihli TÜİK verilerine göre sözü edilen alanda 44.815'i erkek ve 38.628'i de

kadın olmak üzere toplam 83.443 kişi yaşamaktaydı. Buna göre Tunceli, nüfus açısından Bayburt'tan sonra Türkiye'nin en küçük ikinci ilidir.

Şekil 1: Yıllara Göre Tunceli İli Nüfusundaki Dönemsel Değişimi Gösterir Grafik (1940-2020)

Tunceli'nin nüfus açısından ülkenin en küçük illerinden birisi olmasında onun, göç veren bir yer olması etkilidir. Nitekim terör olayları, geçim sıkıntısı, depremler ve daha iyi bir yaşam sürme isteği, sahadan yapılan göçlerin başlıca nedenleridir. Bundan başka yörenin engebeli arazi yapısı ve ağır kış koşullarından kaynaklanan olumsuz doğal çevre faktörlerini de bunlara ilave etmek gerekir (Yazıcı vd., 2011: 19).

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada il olduktan sonraki süreçte Tunceli'de yaşayan nüfusun, sayım yıllarına göre okuryazarlık ve en son (31 Aralık 2020) TÜİK verilerine göre de eğitim durumunun ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmada kullanılan; 1940 ilâ 2000 yılları arasındaki okuryazarlığa ilişkin istatistik veriler, Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) 2000 Genel Nüfus Sayımı (GNS) kitabından; gerek 2000 yılı sonrası okuryazarlık ve gerekse 2020 yılına ilişkin Tunceli ilinde yaşayan nüfusun eğitim durumunu gösterir verilerse TÜİK'in Ulusal Eğitim İstatistikleri veri tabanından temin edilmiştir. Bunlara ilaveten sahadaki üniversitelerde çalışan akademisyenlere ve öğrenim gören öğrencilere ilişkin verilerse Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nin "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi" veri tabanından alınmıştır. Ayrıca yapılan literatür taramasıyla araştırma sahasıyla ilgili hazırlanan; tez, rapor, makale, kitap, dergi ve diğer kaynaklar temin edilmiştir.

Sonrasında da elde edilen bu verilerden yola çıkılarak ilde yaşayan nüfusun sayım yıllarına göre okuryazarlık ve en son TÜİK verilerine göre de eğitim durumu; nicel araştırma ve sentez yönteminin yanı sıra beşeri coğrafya metodolojisi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken de sayısal verilere dayalı olarak hazırlanan tablolardan yola çıkılarak oluşturulan grafiklerden ve çizilen dağılım haritalarından yararlanılmıştır.

Bulgular

1. Tunceli İlinde Yaşayan 6 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Okuma Yazma Durumu

Araştırma sahasının, Cumhuriyet Dönemi'nde sayım yıllarına göre okuryazarlık durumunu ortaya koymak amacıyla DİE tarafından yayımlanan 2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (Türkiye ve Tunceli) kitaplarından ve TÜİK'in Ulusal Eğitim İstatistikleri veri tabanından yararlanılarak Tablo 2 oluşturulmuştur.

25 Aralık 1935 tarihinde il olması nedeniyle Tunceli ilinin; sosyal, demografik ve ekonomik yapısına ilişkin bilgiler 1940 yılından itibaren verilmeye başlanmıştır (DİE, 2001: III). Ancak 1940 yılına ilişkin ülke nüfusunun okuryazarlık durumunu gösteren herhangi bir veri yoktur. Bunda muhtemelen II. Dünya Savaşı'nın başlaması ve bu savaşa dâhil olunup olunmayacağı yönünde ülkede süren belirsizlikler etkilidir. Ancak DİE'nin 2000 Genel Nüfus Sayımı'na ilişkin yayımladığı kitaplarda bu yıla ilişkin nüfusun eğitim durumu, mevcut verilere dayanılarak tahmin edilmiştir. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı %18,65'tir. Bu oran, aynı yılda %24,55 düzeyinde olduğu tahmin edilen ülke ortalamasının oldukça altındadır.

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesine müteakiben, 1945 yılında, yapılan nüfus sayımında 7 ve daha yukarı yaştaki nüfusun okuryazarlık verileri tutulmuştur. Buna göre belirtilen yılda okuma yazma yaşı ve üzerindeki nüfusun 69.739 kişi ve bunun da %20,68'inin okuryazar olduğu tespit edilmiştir. Buradan sahadaki nüfusun okuryazarlık oranının bir önceki sayım dönemine göre cüzi bir ölçüde arttığı sonucunu çıkarmak mümkündür. Aynı yıldaysa ülkedeki nüfusun okuryazarlık oranı, %30,22 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda araştırma sahasındaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 9,54 puan gerisindedir.

Tablo 2: Yıllara Göre 6 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusun Okuryazarlık Durumu Açısından Tunceli İli ile Türkiye Verilerinin Karşılaştırma Tablosu (1940-2020)

Yıl	6 ve Daha Yukarı Yaştaki Toplam Nüfus		Okuryazar Sayısı		Okuryazar Oranı (%)		Okuryazar Olmayan Sayısı		Okuryazar Olmayan Oranı (%)		Bilinmeyen		Bilinmeyen Oranı (%)	
	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.	Tunc.	Türk.
1940*	71.778	14.900.126	13.388	3.657.367	18,65	24,55	58.390	11.242.759	81,35	75,45	-	-	-	-
1945**	69.739	15.166.911	14.420	4.583.305	20,68	30,22	55.319	10.583.606	79,32	69,78	-	-	-	-
1950***	87.208	17.856.865	20.712	5.779.915	23,75	32,37	66.397	11.997.046	76,14	67,18	99	79.904	0,11	0,45
1955	91.709	19.366.996	27.695	7.915.238	30,20	40,87	63.714	11.392.958	69,47	58,83	300	58.800	0,33	0,3
1960	106.432	22.542.016	30.763	8.901.006	28,90	39,49	75.667	13.625.086	71,09	60,44	2	15.924	0,00	0,07
1965	119.032	25.664.797	46.380	12.505.021	38,96	48,72	72.622	13.138.956	61,01	51,19	30	20.820	0,03	0,08
1970	120.704	29.273.361	56.869	16.455.525	47,11	56,21	63.835	12.817.836	52,89	43,79	-	-	-	-
1975	131.605	33.530.605	72.700	21.331.366	55,24	63,62	58.729	12.144.188	44,63	36,22	176	55.051	0,13	0,16
1980	129.134	37.523.623	78.323	25.311.211	60,65	67,45	50.783	12.197.323	39,33	32,51	28	15.089	0,02	0,04
1985	126.248	43.112.337	88.414	33.321.762	70,03	77,29	37.687	9.703.662	29,85	22,51	147	86.913	0,12	0,2
1990	115.990	49.163.110	86.263	39.555.483	74,37	80,46	29.698	9.587.981	25,60	19,50	29	19.646	0,03	0,04
2000	86.565	59.859.243	71.842	52.259.381	82,99	87,30	14.689	7.589.657	16,97	12,68	34	10.205	0,04	0,02
2010	71.571	66.133.461	59.794	59.525.746	83,55	90,01	7.732	3.825.644	10,80	5,78	4.045	2.782.071	5,65	4,21
2020	77.446	74.910.574	71.989	72.316.069	92,95	96,54	4.349	1.914.783	5,62	2,56	1.108	679.722	1,43	0,91

Kaynak: Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü'nce hazırlanan 1927 Umumi Nüfus Tahriri'nden, DİE tarafından hazırlanan 2000 Genel Nüfus Sayımı Tunceli ve Türkiye kitaplarından ve TÜİK'in "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılmıştır.

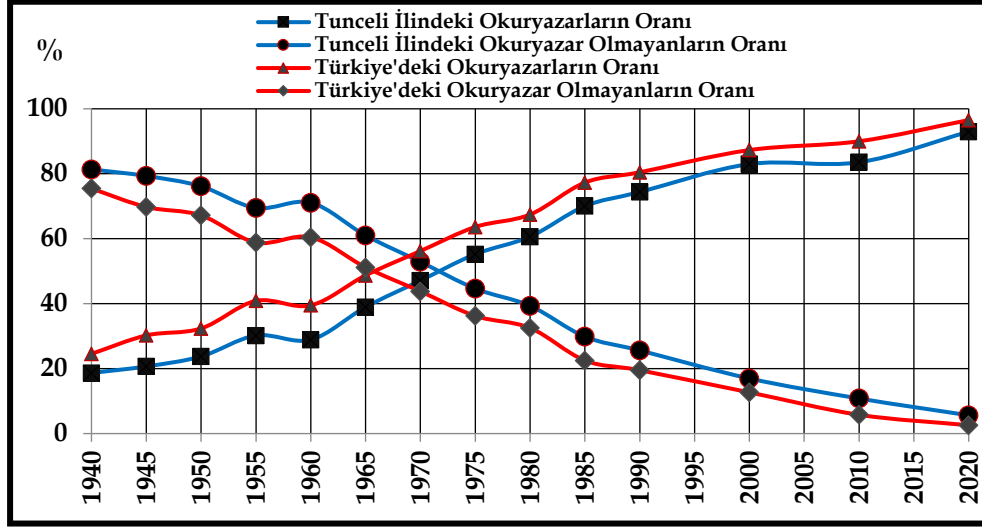
* 1940 yılına ilişkin okuryazar verileri, İstatistik Umum Müdürlüğü'nce 1935 ve 1945 yılı verilerinden yararlanılarak tahmin edilmiştir.

** 7 ve daha yukarı yaştaki nüfus.

*** 5 ve daha yukarı yaştaki nüfus.

1950 yılındaki sayımdaysa 5 ve daha yukarı yaştaki nüfusa ilişkin okuryazarlık verileri mevcuttur. Buna göre belirtilen yılda Tunceli ilindeki okuryazar olanların oranı, %23,75'tir. Oysaki aynı yılda ülkedeki okuma yazma bilenlerin oranına bakıldığında, onun %32,37 düzeyine çıktığı görülmektedir. Buna göre inceleme alanındaki nüfusun okuryazarlık oranının ülkeninkinin 8,62 puan gerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 2: Yıllara Göre 6 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfusun Okuryazarlık Durumu Açısından Tunceli İli ile Türkiye Verilerinin Karşılaştırma Grafiği (1940-2020)

1955 yılından itibaren ülkedeki okuryazar olanların tespitinde, 6 yaş baz alınmaya başlanmıştır. Buna göre sözü edilen yılda Tunceli ilindeki nüfusun okuryazarlık oranı, bir önceki sayım yılına göre 6,45 puan artarak, %30,2'ye ulaşmıştır. Aynı yılda ülkenin okuryazarlık oranıysa, %40,87 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 10,67 puan gerisinde kalmıştır.

1960 yılında ildeki okuma yazma oranı, ilk ve son defa bir önceki sayım dönemine göre azalmıştır. Nitekim belirtilen yılda 106.432 kişi olan sahadaki 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun okuryazarlık oranı, %28,9 düzeyine gerilemiştir. Bunun nedeni, Türkiye'de uygulanan nüfus artışını teşvik edici politikalarıdır. Zira yaşanan savaşlar nedeniyle azalan nüfusun; ekonomik, sosyal ve savunma açısından olumsuzluk yarattığı düşüncesiyle ülkede cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren nüfusu arttırmaya yönelik önlemler alınmıştır. Ancak 1950'li yılların sonuna doğru artan nüfusun problemlere neden olacağına ilişkin duyulan endişeler nedeniyle 1963 yılında planlı döneme geçilerek nüfus artış hızının düşürülmesine yönelik tedbirler uygulanmaya başlanmıştır (Oktay, 2014: 31). Fakat belirtilen süreçte özellikle kırsal kesimde hızla artan nüfusun eğitim ihtiyacı yeterince karşılanamamış ve bu da okuma yazma oranında bir gerilemeye sebep olmuştur. 1960 yılında ülkedeki okuryazarların oranına bakıldığında, onda da bir gerileme olduğu (%39,49) görülmektedir. Bunun da ülkedeki doğal nüfus artışından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Gerçekten de Tablo 1’de de görüleceği üzere ülke nüfusunun, sadece 1955-1960 yılları arasında %25,6 oranında artması da bunu doğrulamaktadır.

1965 yılında sahadaki nüfusun okuma yazma oranı, tekrar hızlı bir şekilde artmaya devam etmiştir. Nitekim belirtilen yılda 119.032 kişi olan sahadaki 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun okuryazarlık oranı, bir önceki sayıma göre 10,06 puan artarak, %38,96 düzeyine çıkmıştır. Buna göre 1960-1965 yılları arasında geçen 5 yıllık süre, sahanın okuryazarlık oranının en fazla arttığı zaman dilimi olmuştur. Aynı sayım yılında Türkiye’nin okuryazarlık oranıysa %48,72 düzeyine ulaşmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranının, ülkeninkinin 9,76 puan gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.

1970 yılında yapılan nüfus sayımında 120.704 kişi olan sahadaki 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun okuryazarlık oranının, bir önceki sayıma göre 8,15 puan artarak, %47,11 olduğu saptanmıştır. Aynı sayımda Türkiye’deki okuma yazma bilenlerin oranıysa, %56,21 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 9,1 puan gerisinde kalmıştır.

1975 Genel Nüfus Sayımı’nda araştırma sahasındaki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfus, 131.605 kişi olmuştur. Bunun da okuryazarlık oranı, bir önceki sayım yılına göre 8,13 puan artarak, %55,24 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda ildeki okuryazarların oranı, okuma yazma bilmeyenlerinkini ilk defa geçmiştir. Söz konusu yılda ülkede okuma yazma bilenlerin oranıysa, %63,62 seviyesine ulaşmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 8,38 puan gerisindedir.

1980 yılında araştırma sahasında 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfus 129.134’e ve bunun da okuryazarlık oranı, bir önceki sayım yılına göre 5,41 puan artarak, %60,65’e ulaşmıştır. Aynı sayım yılında ülkedeki okuryazarların oranıysa %67,45’e yükselmiştir. Buna göre belirtilen yılda inceleme alanındaki nüfusun okuryazarlık oranının, ülkeninkinin 6,8 puan gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.

1980 yılından itibaren 6 ve daha yukarı yaştaki il nüfusunun bir gerileme sürecine girdiği görülmektedir. Nitekim 1985 yılında yapılan genel nüfus sayımında ildeki 6 ve daha yukarı yaşta olanların sayısının, 126.248 kişiye düştüğü tespit edilmiştir. Bu nüfus içindeki okuryazarların oranıysa bir önceki sayım yılına göre 9,38 puan artarak, %70,03’e ulaşmıştır. Aynı tarihte Türkiye’nin okuryazarlık oranıysa, %77,29 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 7,26 puan gerisinde kalmıştır.

1990 yılına gelindiğindeyse Tunceli ilindeki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfus, bir önceki sayım yılına göre azalmaya devam ederek, 115.990 kişiye düşmüştür. Bu nüfus içindeki okuryazarlık oranıysa bir önceki sayım yılına göre 4,34 puan artarak %74,37'ye ulaşmıştır. Aynı yılda ülkedeki okuma yazma bilenlerin oranıysa, %80,46 düzeyindedir. Buna göre belirtilen yılda inceleme alanındaki nüfusun okuryazarlık oranının, ülkeninkinin 6,09 puan gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.

2000 Genel Nüfus Sayımı'nda inceleme alanındaki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfusun bir önceki sayım yılına göre azalmaya devam ederek 86.565 kişiye düştüğü tespit edilmiştir. Bu nüfus içindeki okuryazarlık oranıysa, bir önceki sayım yılına göre 8,62 puan artarak, %82,99'a çıkmıştır. Aynı yılda Türkiye'nin okuryazarlık oranıysa %87,3 düzeyine ulaşmıştır. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 4,31 puan gerisinde kalmıştır.

2010 yılında Tunceli ilindeki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfus, bir önceki döneme göre azalmaya devam ederek, 71.571 kişiye düşmüştür. Bu nüfus içindeki okuryazarlık oranıysa, bir önceki sayım yılına göre 0,56 puan artarak, %83,55'e ulaşmıştır. Aynı yılda ülkedeki okuma yazma bilenlerin oranıysa, %90,01'dir. Buna göre belirtilen yılda sahadaki nüfusun okuryazarlık oranı, ülkeninkinin 6,46 puan gerisindedir. Bu yılda dikkati çeken hususlardan biriysa sahadaki okuryazarlık durumu bilinmeyenlerin oranının oldukça yüksek (%5,65) olmasıdır. Bunda 18 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5.429 sayılı kanun ile T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nın "Türkiye İstatistik Kurumu" adını alarak bundan sonraki nüfus sayımlarının ADNKS'ye göre belirlenmeye başlamasının (TÜİK, t.y.), ancak muhtemelen bunun da yeterince tamamlanamamasının etkisi olmuştur.

Son olarak 31 Aralık 2020 tarihli TÜİK verilerine göre inceleme alanındaki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfus, bir önceki döneme göre %8,2 oranında artarak, 77.446 kişiye ulaşmıştır. Bu nüfus içindeki okuryazarlık oranıysa bir önceki döneme göre 9,4 puan artarak %92,95'e ulaştığı görülmektedir. Buna göre okuma yazma bilenlerin oranı açısından bir sıralama yapıldığında Tunceli ili, ülkede 77. sırada yer almaktadır. Aynı tarihte ülkenin okuryazarlık oranıysa %96,54 düzeyine çıkmıştır. Buna göre belirtilen yılda inceleme alanındaki nüfusun okuryazarlık oranının, ülkeninkinin 3,59 puan gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.

2. 31 Aralık 2020 Tarihi İtibarıyla Tunceli İlinde Yaşayan 15 ve Üstü Yaştaki Nüfusun Eğitim Durumu

Sınırları belirli herhangi bir alandaki nüfus içinde; okuma yazma bilenlerin oranı kadar, okuryazar olanların da ilkokul, ortaokul, lise, fakülte veya yüksekokul mezunu olmaları da önemlidir (Öztürk, 2002: 256).

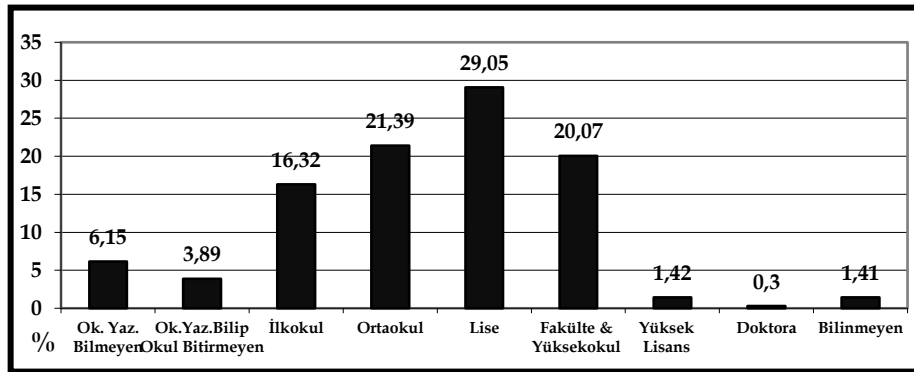
Tablo 3: Tunceli İlindeki 15 ve Üstü Yaştaki Nüfusun Bitirdiği Eğitim Düzeyine Göre Dağılışı (2020)

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	%'si
Lise ve Dengi Meslek Okulu	12.950	63,08	7.580	36,92	20.530	29,05
İlköğretim, Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	8.919	59,00	6.197	41,00	15.116	21,39
İlkokul	5.550	48,11	5.987	51,89	11.537	16,32
Fakülte veya Yüksekokul	8.076	56,95	6.106	43,05	14.182	20,07
Yüksek Lisans	558	55,58	446	44,42	1.004	1,42
Doktora	138	65,09	74	34,91	212	0,30
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	720	26,20	2.028	73,80	2.748	3,89
Okuma Yazma Bilmeyen	663	15,25	3.684	84,75	4.347	6,15
Bilinmeyen	550	55,17	447	44,83	997	1,41
Toplam	38.124	53,94	32.549	46,06	70.673	100,00

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma sahasındaki nüfusun eğitim seviyesini ortaya koyabilmek için, TÜİK'in Ulusal Eğitim İstatistikleri veri tabanından istifade edilmiştir. Yapılan hesaplamalarda 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla sahadaki 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus olan 70.673 sayısı baz alınarak Tablo ve Şekil 3 hazırlanmıştır.

Şekil 3: Tunceli İlindeki 15 ve Üstü Yaştaki Nüfusun Bitirdiği Eğitim Düzeyine Göre Oransal Dağılışı (2020)

İlgili tablo ve şekilde de görüleceği üzere Tunceli ilinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde %29,05 oranıyla (20.530 kişi) en fazla lise düzeyinde öğrenim görenler bulunmaktadır. Onu %21,39 oranıyla (15.116 kişi) ilköğretim/ortaokul, %20,07 oranıyla (14.182 kişi) yüksekokul veya fakülte, 16,32 oranıyla (11.537 kişi) ilkokul, %1,42 oranıyla (1.004 kişi) yüksek lisans (5 veya 6 yıllık fakülteler dâhil) ve %0,3 oranıyla (212 kişi) da doktora mezunu olanlar takip etmektedir. Aşağıda bu eğitim basamakları, en düşük dereceli olandan başlamak suretiyle, ele alınmıştır.

2.1. Okuma Yazma Bilmeyenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla okuma yazma bilmeyen nüfus açısından Tunceli ilinin ülkedeki yerini ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK'in "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen okuryazar olmayanların sayısı hesaplanmış ve sonrasında da bunlar, oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru sıralanmıştır (Tablo 4).

İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli ilinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı, %61,51'dir. Buna göre inceleme alanı, okuryazar olmayanların oransal olarak yüksekliği açısından ülkede 13. sırada yer almaktadır. Bu da okuma yazma çalışmalarının Cumhuriyetle birlikte başlamasına rağmen, okuryazarlık sorununun gerek ülkede ve gerekse sahada hâlâ çözülemediğini göstermektedir (Bircan ve Tekin, 1989: 396).

Tablo 4: 15 ve Üstü Yaşta Nüfus İçinde Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Şanlıurfa	89,14	28	Çorum	46,34	55	Samsun	24,12
2	Mardin	89,07	29	Bayburt	44,38	56	Isparta	24,04
3	Siirt	82,03	30	Karabük	44,24	57	Burdur	23,49
4	Ağrı	81,54	31	Yozgat	41,92	58	Edirne	23,46
5	Muş	76,35	32	Aksaray	41,54	59	Bursa	22,91
6	Iğdır	73,68	33	Gümüşhane	41,35	60	Konya	21,80
7	Şırnak	72,48	34	Çankırı	41,10	61	Hatay	21,68
8	Diyarbakır	71,91	35	Sinop	40,23	62	Manisa	21,52
9	Van	67,35	36	Bartın	40,03	63	Mersin	21,33
10	Adıyaman	65,12	37	Elâzığ	39,92	64	Karaman	21,27
11	Kars	63,77	38	Trabzon	39,82	65	İstanbul	19,63
12	Bingöl	63,60	39	Gaziantep	37,13	66	Kocaeli	19,58
13	Tunceli	61,51	40	Adana	35,90	67	Balıkesir	19,53
14	Ardahan	61,33	41	Niğde	33,85	68	Uşak	19,48
15	Bitlis	61,13	42	Rize	33,64	69	Kütahya	19,41
16	Batman	59,34	43	Kilis	33,35	70	Yalova	18,53
17	Ordu	58,72	44	Kırşehir	32,50	71	Aydın	18,28

Tablo 4 (Devamı)

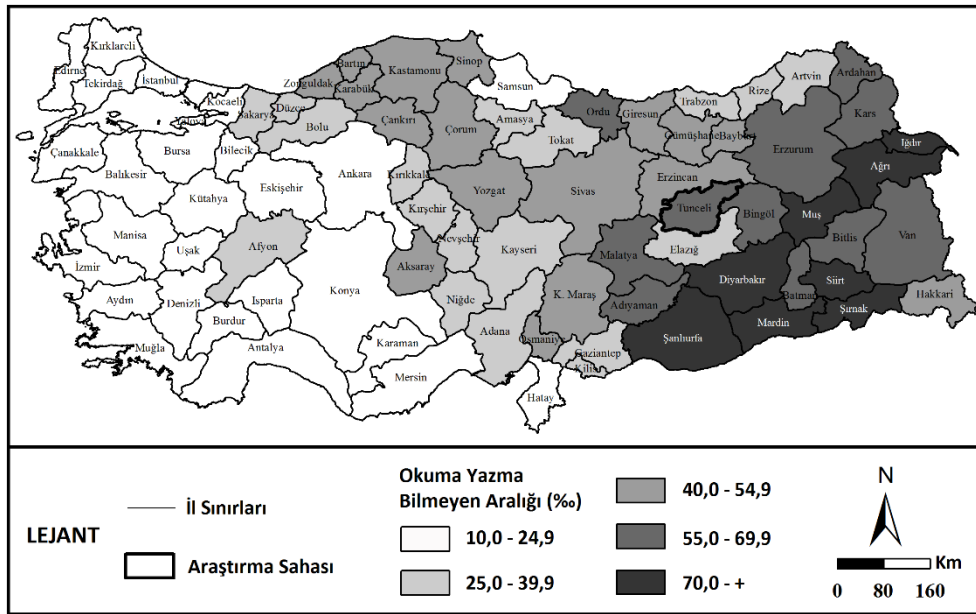
18	Erzurum	56,74	45	Kırıkkale	32,31	72	Ankara	18,21
19	Malatya	56,73	46	Artvin	32,07	73	Bilecik	17,64
20	Kastamonu	52,30	47	Amasya	29,41	74	Eskişehir	17,01
21	Zonguldak	51,78	48	Bolu	29,35	75	Kırklareli	16,92
22	Sivas	51,55	49	Düzce	28,57	76	Muğla	14,42
23	Kahramanmaraş	51,48	50	Tokat	28,13	77	Tekirdağ	14,10
24	Giresun	47,90	51	Nevşehir	27,90	78	İzmir	13,75
25	Osmaniye	47,85	52	Kayseri	25,26	79	Denizli	13,58
26	Hakkâri	46,69	53	Afyon.	25,18	80	Çanakkale	12,41
27	Erzincan	46,57	54	Sakarya	25,16	81	Antalya	10,68

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Okuma yazma bilmeyenlerin oranı açısından araştırma sahasının ülkedeki yerini ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 2) da görüleceği üzere Tunceli ili; Van (%67,35), Adıyaman (%65,12), Kars (%63,77), Bingöl (%63,6), Ardahan (%61,33), Bitlis (%61,13), Batman (%59,34), Erzurum (%56,74) ve Malatya (%56,73) gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin diğer illeri ile aynı kategoride yer almaktadır.

Sahadaki okuryazar olmayan bu nüfusun daha çok kimlerden oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla da yine aynı veri tabanından yararlanılarak bir tablo daha (Tablo 5) hazırlanmıştır.

Harita 2: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

2020 yılı itibarıyla 15 ve üstü yaştaki nüfus içinde okuryazar olmayanların yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımını gösteren ilgili tablodan da anlaşılacağı üzere sahadaki okuma yazma bilmeyenlerin %84,75'ini kadınlar oluşturmaktadır. Buna göre sahadaki okuma yazma bilmeyen kadınlar, erkeklerin 5,5 katıdır.

Tablo 5: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Okuryazar Olmayanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
25-29	4	6	10	0,23
30-34	9	11	20	0,46
35-39	23	14	37	0,85
40-44	23	30	53	1,22
45-49	17	32	49	1,13
50-54	11	68	79	1,82
55-59	23	148	171	3,93
60-64	34	312	346	7,96
65+	519	3.063	3.582	82,40
Toplam	663	3.684	4.347	100,00
%'si	15,25	84,75	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde ve özellikle kırsal kesimde kadınların erkeklerden daha az oranda okuma yazma bilmeleri ve okuma yazma bilenler içerisinde de bir eğitim kurumundan mezun olmayan kadınların sayıca ve oranca çok yüksek olması, bölgedeki gelenek ve göreneklerin onların eğitimine verdiği değeri göstermesi açısından önemlidir. Başka bir deyişle kadınların erkeklerden daha az oranda okuryazar olmasında, bölgedeki sosyo-kültürel yapının büyük bir etkisi vardır (Üççam Karagel, 2009: 23).

Ataerkillik olarak adlandırılan ve hem kamusal hem de özel alanda erkek egemenliğini ifade eden bu yapı, kadınların ilerlemesinin ve gelişmesinin önündeki en büyük engeldir. Çünkü ataerkil toplum, erkeğe mutlak öncelik verir ve bir dereceye kadar da kadınların insan haklarını sınırlar. Ataerkil toplumda çocukluğundan itibaren kadınlar, niteliklerini geliştirmek için erkeklerle eşit şansa sahip değildir (Sultana, 2012: 1-12).

Bundan başka konuyla ilgili dikkati çeken bir diğer husus da her iki cinsiyet grubunda da yaş büyüdükçe, okuryazar olmayanların sayısında görülen artıştır. Nitekim araştırma sahasındaki okuryazar olmayanların %82,4'ünü, 65 ve üstü yaştakiler oluşturmaktadır. Onu %7,96 ile 60-64, %3,93 ile 55-59 ve %1,82 ile de 50-54 yaş grubundakiler takip etmektedir. 14-24 yaşları arasındaysa okuma yazma bilmeyen hiç yoktur.

2.2. Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren Türkiye’de zorunlu eğitim çağı dışında kalmış okuma yazma bilmeyen ve temel eğitimden mahrum kalan yetişkinlere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bunlar yetişkinlerin okuma yazma ve temel eğitim eksikliklerini gidermek üzere 1980 yılına kadar “Okuma Yazma Programları” ve “Okuma Yazmayı, Temel Becerileri Geliştirme Programları”dır. 1980 yılından sonraysa bu programlar “I ve II. Kademe” olmak üzere iki aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır (T.C. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2018: 3). Bu programların asgari hedefi, okuryazar olmayanların okuma yazmayı öğrenmesi ve temel matematik becerisi kazanmasıdır.

Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenler açısından araştırma sahasının durumunu ortaya koyabilmek amacıyla 31 Aralık 2020 tarihine ilişkin TÜİK’in “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin sayısı hesaplandıktan sonra bunlar, Tablo 6’da görüleceği üzere oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru sıralanmıştır.

Tablo 6: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyenlerin Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %’si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %’si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %’si
1	Ağrı	104,75	28	Mersin	49,31	55	Balıkesir	37,17
2	Van	100,86	29	Kütahya	48,60	56	Malatya	36,48
3	Şanlıurfa	97,42	30	Trabzon	47,65	57	Burdur	35,21
4	Diyarbakır	91,27	31	Rize	45,35	58	Karabük	34,75
5	Muş	84,05	32	Gaziantep	44,80	59	Niğde	34,52
6	Giresun	76,94	33	Uşak	44,63	60	Konya	34,12
7	Tokat	75,16	34	Sivas	43,19	61	Edirne	33,85
8	Bitlis	73,59	35	Manisa	42,77	62	Antalya	33,62
9	Siirt	73,53	36	K. Maraş	42,48	63	İzmir	32,08
10	Iğdır	72,22	37	Adana	42,47	64	Kayseri	31,67
11	Mardin	70,71	38	Aydın	42,47	65	Nevşehir	31,59
12	Ordu	69,81	39	Ardahan	41,72	66	Bolu	31,52
13	Elazığ	68,77	40	Amasya	41,30	67	Kırıkkale	31,41
14	Şırnak	67,48	41	Çankırı	40,99	68	Osmaniye	29,99
15	Samsun	62,12	42	Adıyaman	40,26	69	Karaman	29,23
16	Batman	61,81	43	Artvin	39,20	70	Isparta	28,55
17	Bartın	61,13	44	Kırşehir	39,19	71	Tekirdağ	26,79
18	Gümüşhane	60,72	45	Afyon.	39,07	72	Yalova	25,58
19	Hatay	60,69	46	Tunceli	38,88	73	Sakarya	25,35
20	Çorum	59,85	47	Erzincan	38,81	74	İstanbul	25,31
21	Kastamonu	59,60	48	Bayburt	38,60	75	Kocaeli	24,98
22	Sinop	56,24	49	Denizli	38,29	76	Bursa	24,15

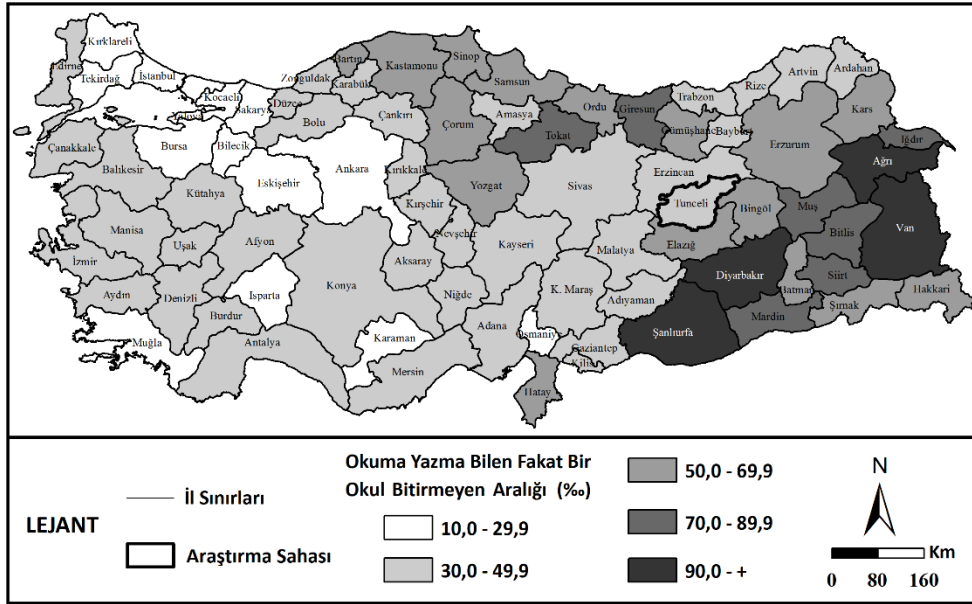
Tablo 6 (Devamı)

23	Bingöl	52,57	50	Kilis	37,76	77	Muğla	23,32
24	Erzurum	51,19	51	Düzce	37,69	78	Kırklareli	22,24
25	Yozgat	50,97	52	Aksaray	37,60	79	Ankara	18,76
26	Kars	50,44	53	Çanakkale	37,57	80	Bilecik	18,43
27	Hakkâri	50,24	54	Zonguldak	37,30	81	Eskişehir	18,41

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli ilinde okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranının %38,88 olduğu ve bununla ülkede 46. sırada yer aldığı görülmektedir. Ancak okuryazar olduğu halde bir okul bitirmemiş olanların okuma yazma düzeyinin işlevsel düzeyde olmadığı kabul edilirse, gerçek okuryazar oranının daha düşük olduğu da söylenebilir (Bircan ve Tekin, 1989: 396).

Harita 3: 15 ve Üstü Yaşta Nüfus İçinde Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyenlerin Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

Tablo 7: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaşta Nüfus İçinde Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyenlerin Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	11	11	22	0,80
18-21	11	7	18	0,65
22-24	5	14	19	0,69
25-29	18	33	51	1,85

Tablo 7 (Devamı)

30-34	14	21	35	1,27
35-39	12	19	31	1,13
40-44	12	15	27	0,98
45-49	21	35	56	2,03
50-54	13	59	72	2,61
55-59	26	169	195	7,08
60-64	40	226	266	9,66
65+	541	1.422	1.963	71,25
Toplam	724	2.031	2.755	100,00
%'si	26,28	73,72	100,00	-

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı açısından inceleme alanının durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 3) da görüleceği üzere Tunceli ili; aynı bölgede bulunan Malatya (%36,48), Erzincan (%38,81) ve Ardahan (%41,72) ile birlikte Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer illerinden ayrılmakta; Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölge illerinin geneli ile yakın değerler taşımaktadır.

Tunceli ilinde okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin daha çok kimlerden oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla da yine aynı veri tabanından yararlanılarak Tablo 7 oluşturulmuştur. Sözü edilen tabloda da görüleceği üzere 2020 yılı itibarıyla sahadaki 15 ve üstü yaşta bulunan nüfus içinde okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin %73,72'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu da sahanın ataerkil toplumsal yapıya sahip ve kadınların eğitim haklarını kullanma konusunda ne kadar dezavantajlı olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da okuryazar olduğu halde herhangi bir okul bitirmeyenlerin %71,25'ini 65 ve üstü yaşta kilerin oluşturduğudur. Bundan başka belirtilen yaş grubundan daha aşağılara doğru inildikçe, oranda kademeli olarak bir azalma olduğu da göze çarpmaktadır.

2.3. İlkokul Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

Anaokulundan sonra ve ortaokuldan önce eğitim veren okullara, ilkokul denmektedir. 20 Nisan 1924 tarihinde kabul edilen 491 numaralı Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun 87. maddesinde bütün vatandaşların ilköğretimden geçmesi zorunlu bir hale getirilmiştir (T.C. Anayasa Mahkemesi). 22 Nisan 1924 tarihinde başlayan ve 1 Mayıs 1924 tarihinde sona eren II. Heyeti İlmiye toplantısında ilköğretimin süresi, 5 yıl olarak belirlenmiştir (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). Alınan bu karar, zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarıldığı 1997 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. 30 Mart 2012 tarihindeyse,

TBMM’de kabul edilen 6.287 Sayılı Kanun ile zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılırken daha öncesinde 5 yıl olan ilkököl eğitiminin süresi ise 4 yıla düşürülmüştür (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 2012).

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla ilkököl mezunu olan nüfus açısından Tunceli ilinin ülkedeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK’in “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen ilkököl mezunlarının sayısı bulunmuştur. Ardından bunlar, en fazla olandan en aza doğru, oranlarına göre sıralanarak Tablo 8 hazırlanmıştır.

Tablo 8: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde İlkokul Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı A cısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

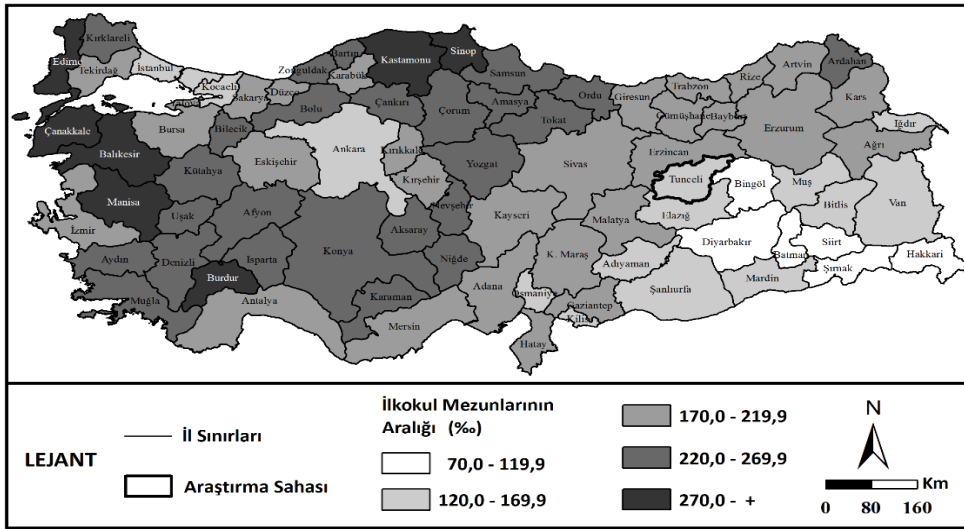
S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Sinop	284,47	28	Aksaray	226,23	55	K. Maraş	186,90
2	Kastamonu	283,61	29	Samsun	226,19	56	Kırıkkale	184,18
3	Manisa	280,91	30	İsparta	225,86	57	Erzincan	183,89
4	Çanakkale	280,00	31	Ardahan	223,78	58	Gaziantep	181,72
5	Burdur	275,70	32	Ordu	222,25	59	Adana	180,96
6	Edirne	272,17	33	Sakarya	218,53	60	Malatya	171,07
7	Balıkesir	268,52	34	Kırşehir	216,97	61	Ağrı	170,10
8	Kütahya	265,10	35	Giresun	216,16	62	Osmaniye	168,49
9	Afyon.	263,61	36	Artvin	213,95	63	İstanbul	168,44
10	Çankırı	258,44	37	Karabük	213,36	64	Kocaeli	164,52
11	Çorum	255,16	38	Hatay	212,50	65	Tunceli	163,24
12	Çorlarelili	252,24	39	Düzce	209,04	66	Adıyaman	161,21
13	Yozgat	252,11	40	Mersin	208,03	67	Elazığ	156,16
14	Amasya	251,78	41	İzmir	201,96	68	Ankara	150,23
15	Konya	250,50	42	Tekirdağ	201,65	69	Iğdır	143,90
16	Aydın	248,80	43	Eskişehir	201,31	70	Van	140,08
17	Bilecik	244,05	44	Gümüşhane	201,07	71	Şanlıurfa	136,58
18	Zonguldak	242,22	45	Sivas	199,89	72	Muş	132,85
19	Nevşehir	238,80	46	Kayseri	197,78	73	Kilis	131,91
20	Tokat	238,36	47	Bursa	197,07	74	Mardin	130,57
21	Karaman	238,17	48	Rize	195,35	75	Bitlis	130,16
22	Bartın	237,99	49	Antalya	192,13	76	Bingöl	119,43
23	Uşak	237,51	50	Kars	190,28	77	Diyarbakır	115,72
24	Bolu	237,26	51	Yalova	189,43	78	Siirt	107,83
25	Denizli	235,45	52	Bayburt	188,32	79	Batman	102,58
26	Niğde	233,80	53	Erzurum	187,71	80	Şırnak	91,13
27	Muğla	233,28	54	Trabzon	187,12	81	Hakkâri	76,94

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere sahada ilkököl mezunlarının oranı %163,24’tür. Bu oranla il, ülkede 65. sırada yer almaktadır. İlkokul mezunlarının oranı açısından sahanın durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 4) da görüleceği üzere Tunceli ili; Elazığ (% 156,16),

Iğdır (% 143,90), Van (% 140,08), Muş (% 132,85), Bitlis (% 130,16), Adıyaman (% 161,21), Şanlıurfa (% 136,58), Kilis (% 131,91) ve Mardin (% 130,57) gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin illeri ile aynı kategoride yer almaktadır. Bunlardan başka bu grupta Osmaniye (% 168,49), İstanbul (% 168,44), Kocaeli (% 164,52) ve Ankara (% 150,23) gibi ülkenin diğer illeri de bulunmaktadır.

Harita 4: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde İlkokul Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

Tablo 9: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde İlkokul Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	27	14	41	0,35
18-21	6	2	8	0,07
22-24	2	5	7	0,06
25-29	5	14	19	0,16
30-34	33	50	83	0,72
35-39	245	309	554	4,79
40-44	366	409	775	6,70
45-49	472	626	1.098	9,49
50-54	435	657	1.092	9,44
55-59	565	1.051	1.616	13,97
60-64	697	935	1.632	14,11
65+	2.719	1.925	4.644	40,14
Toplam	5.572	5.997	11.569	100,00
%'si	48,16	51,84	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Sahada ilkokul mezunu olan nüfusun daha çok kimlerden oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla da yine aynı veri tabanından yararlanılarak Tablo 9 hazırlanmıştır. Buna göre Tunceli iline bakıldığında her iki cinsiyet grubunda da yaş büyüdükçe, ilkokul mezunlarının sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Nitekim ildeki ilkokul mezunlarının %40,14'ünü, 65 ve üstü yaşta kişiler oluşturmaktadır. Onu %14,11 ile 60-64, %13,97 ile 55-59, %9,44 ile 50-54 ve %9,49 ile de 45-49 yaş grubundakiler vd. takip etmektedir.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da ildeki ilkokul mezunlarının %51,84'ünün (5.997 kişi) kadınlardan ve %48,16'sının (5.572 kişi) da erkeklerden oluşmasıdır. Bu da diğer eğitim basamaklarına nazaran inceleme alanındaki nüfus içinde ilkokul mezunluğu hususunda cinsiyetler arasında aşağı yukarı bir denge olduğunu göstermektedir. Bunda, uzun yıllar boyunca ülkede ilkokulun bütün vatandaşlar için devlet tarafından zorunlu tutulması etkilidir.

2.4. İlköğretim, Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

16.08.1997 tarihinde TBMM'de ilköğretim kurumlarının 8 yıllık okullardan oluşması ve bu okullarda kesintisiz eğitim yapılmasına yönelik 4.306 Sayılı Kanun, kabul edilmiştir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 1997). Bu kanun, 30 Mart 2012 tarihinde TBMM'de kabul edilen 6.287 Sayılı Kanun kapsamında zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılıncaya kadar yürürlükte kalmıştır (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 2012).

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla ilköğretim, ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunları açısından araştırma sahasının ülkedeki yerini ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK'in "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaşta toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen; ilköğretim, ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunlarının sayısı bulunmuştur. Ardından bunlar oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru sıralanarak Tablo 10 hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli ilinde ortaokul veya dengi meslek ortaokulu mezunlarının oranının %213,89 olduğu ve bununla ülkede 81. sırada yer aldığı görülmektedir. Ortaokul mezunlarının oranı açısından ilin gerek ülke ve gerekse çevresine göre durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 5) da görüleceği üzere Tunceli'nin, komşusu Erzincan (%249,62) ile bulunduğu bölgenin diğer illeriyle arasında önemli farklar vardır. Buna karşın aynı eğitim basamağından mezun olanların oranı açısından il; Çanakkale (%221,81), Eskişehir (%227,89), Ankara (%228,27), Trabzon (%231,27), Isparta (%231,39), Edirne (%236,31), Artvin (%237,02), Bolu (%237,02),

239,11), Balıkesir (% 240,67), Gümüşhane (% 242,27), Muğla (% 242,37), Giresun (% 243,16), Karabük (% 245,58), Kastamonu (% 247,86) ve Burdur (% 249,20) gibi illerle aynı kategoride yer almaktadır.

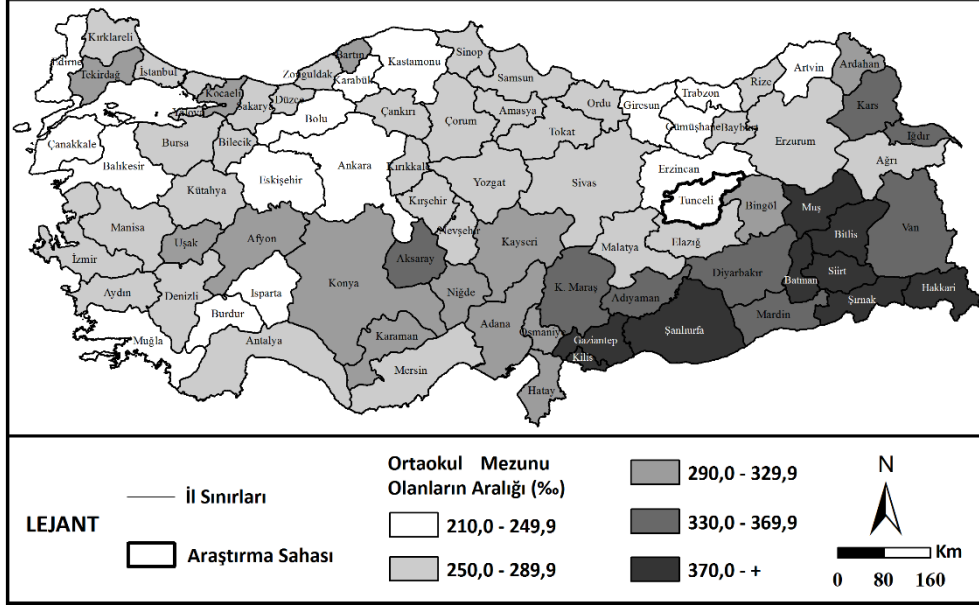
Tablo 10: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokulu Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkede ki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Kilis	395,14	28	Kocaeli	295,86	55	Ordu	263,18
2	Şırnak	393,84	29	Bartın	295,13	56	Yalova	262,98
3	Şanlıurfa	387,00	30	Adana	294,45	57	Kütahya	262,69
4	Muş	382,63	31	Kayseri	291,87	58	Rize	262,60
5	Gaziantep	380,78	32	Erzurum	289,93	59	Bilecik	261,19
6	Siirt	376,71	33	Nevşehir	289,93	60	Amasya	260,52
7	Batman	375,52	34	Düzce	287,82	61	Zonguldak	259,78
8	Hakkâri	372,39	35	Bursa	286,36	62	Kırklareli	255,39
9	Bitlis	371,81	36	Ağrı	285,60	63	İzmir	253,74
10	Van	368,93	37	Elazığ	285,13	64	Kırşehir	250,45
11	Mardin	349,51	38	Manisa	283,12	65	Erzincan	249,62
12	Diyarbakır	348,36	39	Mersin	282,80	66	Burdur	249,20
13	Iğdır	341,91	40	Tokat	281,20	67	Kastamonu	247,86
14	K. Maraş	338,15	41	Bayburt	279,46	68	Karabük	245,58
15	Kars	337,59	42	Denizli	278,08	69	Giresun	243,16
16	Aksaray	333,17	43	Çorum	277,72	70	Muğla	242,37
17	Adıyaman	332,02	44	Sakarya	277,30	71	Gümüşhane	242,27
18	Niğde	326,94	45	İstanbul	276,94	72	Balıkesir	240,67
19	Karaman	318,65	46	Malatya	274,33	73	Bolu	239,11
20	Tekirdağ	315,32	47	Sivas	272,45	74	Artvin	237,02
21	Bingöl	313,53	48	Yozgat	270,74	75	Edirne	236,31
22	Hatay	311,58	49	Samsun	269,91	76	İsparta	231,39
23	Ardahan	309,99	50	Antalya	269,43	77	Trabzon	231,27
24	Osmaniye	304,87	51	Aydın	267,19	78	Ankara	228,27
25	Afyon.	302,16	52	Çankırı	266,83	79	Eskişehir	227,89
26	Konya	301,22	53	Sinop	266,20	80	Çanakkale	221,81
27	Uşak	299,82	54	Kırıkkale	265,56	81	Tunceli	213,89

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da ilköğretim, ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunlarının cinsiyete göre oranıdır. Bu açıdan inceleme alanına bakıldığında, ortaokuldan mezun olanların %58,71'inin erkeklerden ve %41,29'unun da kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Tablo 11). Dolayısıyla bu eğitim basamağında da ataerkil toplumsal yapının izlerinin, oldukça belirgin olduğunu söylemek mümkündür.

Harita 5: 15 ve Üstü Yaşta Nüfus İçinde Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokulu Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

Tablo 11: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaşta Nüfus İçinde Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokulu Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	1.354	1.217	2.571	16,33
18-21	805	184	989	6,28
22-24	378	195	573	3,64
25-29	763	474	1.237	7,85
30-34	582	401	983	6,24
35-39	755	513	1.268	8,05
40-44	829	680	1.509	9,58
45-49	989	852	1.841	11,69
50-54	836	735	1.571	9,98
55-59	750	636	1.386	8,80
60-64	491	351	842	5,35
65+	713	265	978	6,21
Toplam	9.245	6.503	15.748	100,00
%'si	58,71	41,29	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ayrıca bu eğitim basamağından mezun olanların önemli bir kısmının (%16,33) 14-17 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durumun, sahada

önemli ölçüde ortaokuldan mezun olmuş ve halen 4 yıllık lise öğrenimi görmekte olan genç nüfustan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bundan başka diğer yaş gruplarına dağılıştaysa aşağı yukarı bir denge olduğu da görülmektedir.

Ancak bu konuyla ilgili değinilmesi gereken hususlardan biri de Tablo 3'deki ilköğretim, ortaokul veya dengi meslek ortaokulundan mezun olanların sayısı ile Tablo 11'dekiler arasındaki uyumsuzluktur. Nitekim Tablo 3'te bunların sayısı erkeklerde 8.919 ve kadınlarda 6.197 iken, Tablo 11'deyse erkeklerde 9.245 iken kadınlardaysa 6.503'tür. Buna göre toplamda 2 tablo arasında bu eğitim basamağından mezun olanlar arasındaki fark, $(15.748-15.116=632)$ 632'dir. Muhtemelen bu durum; başta Suriyeliler olmak üzere, Irak, Afganistan ve İran'dan gelerek çeşitli statülerle Türkiye'de ikamet edenlerden kaynaklanmaktadır.

2.5. Lise ve Dengi Meslek Okulu Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

İlköğretimden sonra en az 4 yıllık zorunlu, örgün ya da yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümüne ortaöğretim denir (Kılıç vd., 2015: 15). Türkiye'de lise eğitimi, kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen yasa teklifinin 30 Mart 2012 tarihinde kanunlaşmasıyla (İlköğretim ve Eğitim Kanunu..., 2012) zorunlu bir hale getirilmiştir.

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla lise ve dengi meslek okulu mezunları açısından ilin ülkedeki yerini ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen lise ve dengi meslek okulu mezunlarının sayısı bulunmuştur. Ardından bunlar oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru sıralanarak Tablo 12 hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere araştırma sahasındaki lise ve dengi meslek okulundan mezun olanların oranı %290,49'dur ve bununla il; Kırıkkale, Hakkâri, Eskişehir ve Bingöl'den sonra ülkede 5. sırada yer almaktadır. Lise mezunlarının oranı açısından inceleme alanının gerek ülke ve gerekse çevresine göre durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 6) da görüleceği üzere Tunceli ili; kendisiyle aynı bölgede bulunan Bingöl (%291,64) ve Hakkâri (300,64) ile birlikte; Doğu Anadolu'nun diğer illerinden ayrılmakta; Kırıkkale (%310,36) ve Eskişehir (%293,90) ile aynı kategoride yer almaktadır.

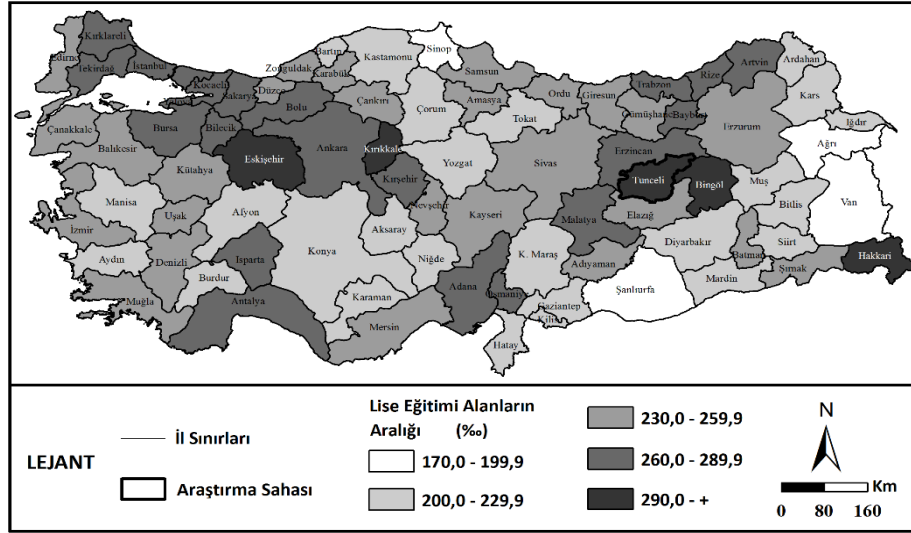
Tablo 12: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Lise ve Dengi Meslek Okulu Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Kırıkkale	310,36	28	Karabük	258,81	55	Aydın	228,61
2	Hakkâri	300,64	29	Elazığ	257,49	56	Burdur	225,86
3	Eskişehir	293,90	30	İzmir	257,39	57	K. Maraş	224,37
4	Bingöl	291,64	31	Kayseri	256,62	58	Bitlis	223,15
5	Tunceli	290,49	32	Muğla	256,10	59	Diyarbakır	221,77
6	Artvin	287,38	33	Gümüşhane	253,26	60	Niğde	221,48
7	Ankara	285,69	34	Sivas	251,32	61	Hatay	219,14
8	Kocaeli	284,99	35	Edirne	251,12	62	Tokat	217,82
9	Trabzon	282,76	36	Zonguldak	248,70	63	Afyon.	217,54
10	Yalova	277,41	37	Denizli	248,17	64	Bartın	217,50
11	Rize	277,02	38	Mersin	246,85	65	Manisa	216,72
12	Erzincan	275,32	39	Batman	243,99	66	Karaman	216,58
13	Isparta	274,77	40	Erzurum	241,74	67	Ardahan	214,55
14	Bilecik	274,72	41	Adıyaman	241,47	68	Mardin	214,33
15	Sakarya	274,25	42	Nevşehir	239,61	69	Konya	212,79
16	Kırklareli	270,87	43	Amasya	239,06	70	Siirt	212,58
17	Antalya	270,05	44	Balıkesir	238,84	71	Iğdır	209,16
18	Bolu	268,77	45	Giresun	237,95	72	Kars	208,12
19	Tekirdağ	268,33	46	Çankırı	237,58	73	Çorum	207,95
20	Bursa	267,84	47	Çanakkale	236,39	74	Aksaray	206,27
21	Osmaniye	265,45	48	Şırnak	235,43	75	Kastamonu	206,02
22	Bayburt	265,38	49	Kütahya	233,27	76	Gaziantep	203,50
23	Kırşehir	263,81	50	Ordu	232,13	77	Muş	202,99
24	Malatya	263,13	51	Samsun	230,68	78	Van	194,77
25	Adana	260,84	52	Uşak	230,39	79	Sinop	192,14
26	İstanbul	260,21	53	Kilis	229,69	80	Ağrı	174,12
27	Düzce	259,66	54	Yozgat	229,64	81	Şanlıurfa	173,13

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ayrıca lise ve dengi meslek okulu mezunlarının cinsiyete göre oranına bakıldığında, bunların %63,08'inin erkeklerden ve %36,92'sinin de kadınlardan oluştuğu görülmektedir (Tablo 13). Dolayısıyla bu eğitim basamağında da ataerkil toplumsal yapının izlerinin, oldukça belirgin olduğunu söylemek mümkündür. Bu konuyla ilgili bir diğer husus da lise ve dengi meslek okulu mezunlarının önemli bir kısmının (yani %16,77'sinin) 18-21 yaş aralığında olmasıdır. Bu durumun, ilde önemli ölçüde liseden mezun olmuş ve halen yükseköğrenim görmekte olan genç nüfustan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Zira 2019-2020 eğitim yılında Tunceli ilindeki Munzur Üniversitesi'nde 4.885 öğrenci ön lisans ve lisans öğrenimi görmekteydi (YÖK).

Harita 6: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Lise ve Dengi Meslek Okulu Düzeyinde Eğitim Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

Tablo 13: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Lise ve Dengi Meslek Okulu Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
14-17	2	0	2	0,01
18-21	1.831	1.612	3.443	16,77
22-24	1.263	873	2.136	10,40
25-29	2.229	723	2.952	14,38
30-34	1.330	786	2.116	10,31
35-39	1.295	877	2.172	10,58
40-44	1.272	838	2.110	10,28
45-49	888	621	1.509	7,35
50-54	702	434	1.136	5,53
55-59	865	416	1.281	6,24
60-64	603	235	838	4,08
65+	670	165	835	4,07
Toplam	12.950	7.580	20.530	100,00
%'si	63,08	36,92	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bundan başka atama ya da tayin gibi gerekçelerle bu ile gelen memurların da söz konusu eğitim basamağından mezun olanların oranının yüksek olmasında rol oynadığını söylemek mümkündür.

2.6. Fakülte veya Yüksekokul Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

Fakülte, bir üniversiteye bağlı olarak yüksek düzeyde eğitim-öğretim veren, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur. Yüksekokul, belli bir mesleğe yönelik eğitim-öğretime ağırlık veren; meslek yüksekokulu ise 2 yıllık olup belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştiren yükseköğretim kurumlarıdır (ÖSYM).

Tablo 14: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Fakülte veya Yüksekokul Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Ankara	246,91	28	Samsun	163,44	55	Zonguldak	139,58
2	İstanbul	208,33	29	Denizli	162,44	56	Sinop	138,31
3	İzmir	205,69	30	Kırklareli	162,20	57	Batman	137,70
4	Eskişehir	202,92	31	Adana	161,67	58	Ordu	135,99
5	Tunceli	200,67	32	Gümüşhane	160,31	59	Diyarbakır	135,70
6	Muğla	198,95	33	Amasya	159,36	60	Hakkâri	135,67
7	Antalya	190,88	34	Osmaniye	158,97	61	Çankırı	135,37
8	Yalova	188,81	35	Edirne	157,69	62	Çorum	133,29
9	Çanakkale	184,82	36	Kırıkkale	155,97	63	Kastamonu	133,10
10	Kocaeli	184,14	37	Bayburt	154,78	64	K. Maraş	132,59
11	Isparta	181,95	38	Giresun	153,71	65	Iğdır	132,56
12	Trabzon	181,41	39	Tekirdağ	153,66	66	Niğde	131,66
13	Karabük	180,67	40	Düzce	153,60	67	Siirt	131,51
14	Erzincan	174,38	41	Sakarya	153,34	68	Gaziantep	128,40
15	Malatya	173,36	42	Sivas	152,26	69	Afyon.	127,57
16	Bursa	172,77	43	Kütahya	152,02	70	Bitlis	127,18
17	Artvin	172,14	44	Konya	149,49	71	Bartın	126,71
18	Balıkesir	171,28	45	Karaman	148,58	72	Ardahan	125,21
19	Kırşehir	169,16	46	Nevşehir	146,91	73	Kars	125,20
20	Bolu	168,06	47	Erzurum	144,72	74	Aksaray	122,92
21	Mersin	167,73	48	Kilis	144,29	75	Mardin	121,16
22	Aydın	167,69	49	Hatay	144,21	76	Yozgat	121,13
23	Kayseri	167,01	50	Adıyaman	143,61	77	Şırnak	117,39
24	Burdur	166,73	51	Uşak	143,07	78	Van	111,93
25	Bilecik	165,79	52	Tokat	141,42	79	Muş	104,90
26	Rize	165,01	53	Manisa	140,97	80	Ağrı	98,53
27	Elazığ	164,48	54	Bingöl	140,94	81	Şanlıurfa	98,37

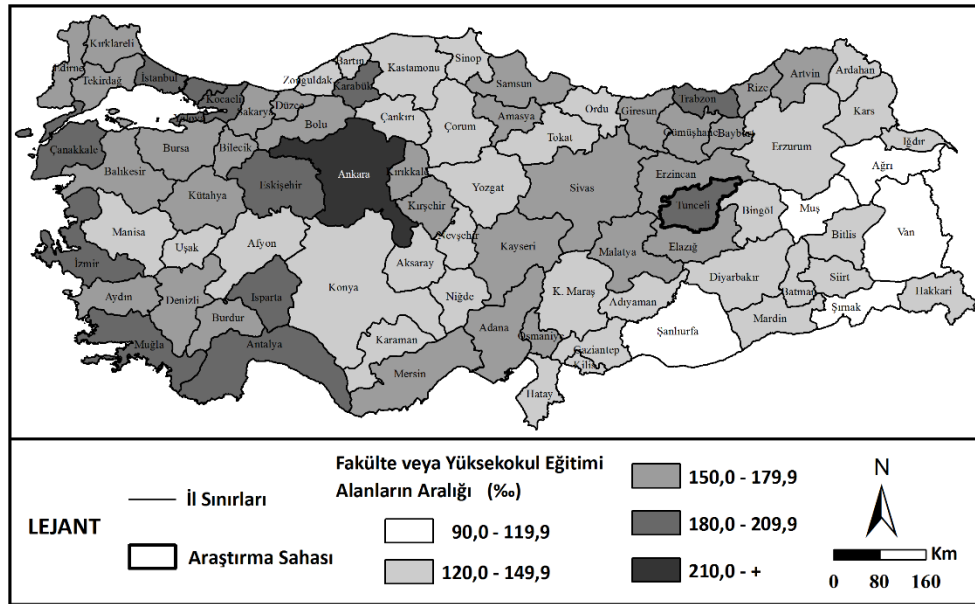
Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla fakülte veya yüksekokul eğitimi almış olanların gerek sahada ve gerekse ülkedeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaşta toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen yüksekokul veya fakülte mezunlarının sayısı bulunmuştur. Ardından

bunlar, oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru, sıralanarak Tablo 14 hazırlanmıştır. İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli’de fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı %200,67’dir ve bununla il; Ankara, İstanbul, İzmir ve Eskişehir’den sonra ülkede 5. sırada yer almaktadır.

Söz konusu eğitim basamaklarından mezun olanların oranı açısından inceleme alanının gerek ülke ve gerekse çevresine göre durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 7) da görüleceği üzere Tunceli ili; İstanbul (% 208,33), İzmir (% 205,69), Eskişehir (% 202,92), Muğla (% 198,95), Antalya (% 190,88), Yalova (% 188,81), Çanakkale (% 184,82), Kocaeli (% 184,14), Isparta (% 181,95), Trabzon (% 181,41) ve Karabük (% 180,67) gibi geneli ülkenin sosyo-ekonomik açıdan önde gelen illeri ile aynı kategoride yer almaktadır.

Harita 7: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Fakülte veya Yüksekokul Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

İnceleme alanındaki fakülte veya yüksekokul derecesine sahip olan nüfusun daha çok kimlerden oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla da TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak Tablo 15 oluşturulmuştur. Buna göre Tunceli iline bakıldığında, söz konusu eğitim basamaklarından mezun olanların %28,5’inin 25-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durumun, bir fakülte veya yüksekokuldan mezun olmuş ve halen sahadaki üniversitelerde yüksek lisans öğrenimi görmekte olan nüfustan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Gerçekten de YÖK'ün "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi" veri tabanından alınan verilere göre 2019-2020 eğitim yılı itibarıyla Tunceli ilindeki üniversitelerde, 567'si erkek ve 273'ü de kadın olmak üzere, toplam 840 öğrenci master öğrenimi görmekteydi (YÖK). Bundan başka atama ya da tayin gibi gerekçelerle bu ile gelen memurların da söz konusu eğitim basamaklarından mezun olanların oranının yüksek olmasında rol oynadığını söylemek mümkündür. Zira bir memur şehri olarak kurulan Tunceli'de memur lojmanlarının oldukça fazla olması da bunu doğrulamaktadır (Tuncel, 2012: 379-380).

Tablo 15: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Fakülte veya Yüksekokul Eğitimi Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
18-21	86	104	190	1,34
22-24	631	732	1.363	9,61
25-29	2.239	1.803	4.042	28,50
30-34	1.745	1.385	3.130	22,07
35-39	1.012	879	1.891	13,33
40-44	709	517	1.226	8,65
45-49	569	282	851	6,00
50-54	324	176	500	3,53
55-59	238	118	356	2,51
60-64	218	56	274	1,93
65+	305	54	359	2,53
Toplam	8.076	6.106	14.182	100,00
%'si	56,95	43,05	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da fakülte veya yüksekokul derecesine sahip olanların cinsiyete göre oranıdır. Bu açıdan araştırma sahasına bakıldığında fakülte veya yüksekokul mezunlarının %56,95'inin (8.076 kişi) erkeklerden ve %43,05'inin (6.106 kişi) de kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla bu eğitim basamağında da ataerkil toplumsal yapının izleri, açıkça görülmektedir.

2.7. Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dâhil) Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

Yüksek lisans, bir lisans öğretimine dayalı en az 2 yarıyıl süren 12 kredilik eğitim-öğretim ve alanla ilgili araştırmanın sonuçlarını ortaya koyacak bir tez gerektiren yükseköğretimdir (ÖSYM). 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla sahanın

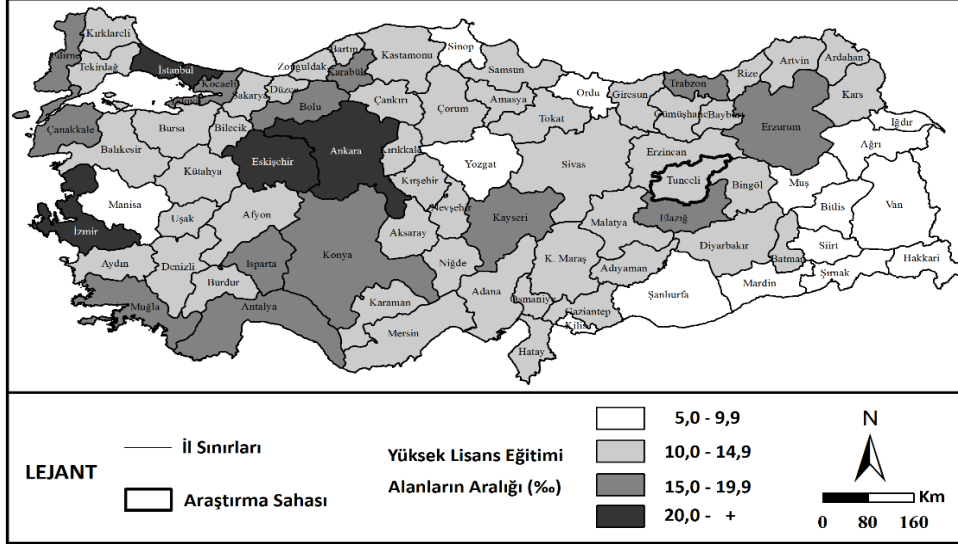
yüksek lisans mezunları açısından ülkedeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak Tablo 16 hazırlanmıştır.

Tablo 16: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Yüksek Lisans Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Ankara	35,75	28	Kırıkkale	13,73	55	Zonguldak	11,17
2	İstanbul	27,64	29	Sivas	13,44	56	Kastamonu	11,01
3	Eskişehir	22,19	30	Denizli	13,36	57	Diyarbakır	10,92
4	İzmir	21,42	31	Düzce	13,25	58	Osmaniye	10,66
5	Isparta	19,20	32	Rize	13,20	59	Bingöl	10,59
6	Yalova	18,05	33	Balıkesir	13,00	60	Bartın	10,34
7	Çanakkale	18,04	34	Kırşehir	12,95	61	Çorum	10,33
8	Muğla	17,24	35	Mersin	12,89	62	Kars	10,28
9	Elazığ	17,12	36	Gümüşhane	12,78	63	Hatay	10,25
10	Kocaeli	16,41	37	Kırklareli	12,69	64	Ardahan	10,19
11	Bolu	16,40	38	Kütahya	12,40	65	Adıyaman	10,16
12	Antalya	16,34	39	Bayburt	12,38	66	Batman	10,01
13	Konya	16,24	40	Tekirdağ	12,33	67	Kilis	9,95
14	Trabzon	16,17	41	Karaman	11,90	68	Sinop	9,87
15	Edirne	15,79	42	Uşak	11,90	69	Manisa	9,82
16	Erzurum	15,67	43	Bilecik	11,80	70	Ordu	9,63
17	Kayseri	15,39	44	Afyon.	11,79	71	Iğdır	9,38
18	Karabük	15,36	45	K. Maraş	11,61	72	Van	9,20
19	Malatya	14,94	46	Nevşehir	11,53	73	Yozgat	9,03
20	Erzincan	14,49	47	Aksaray	11,47	74	Siirt	8,38
21	Adana	14,47	48	Artvin	11,45	75	Mardin	8,20
22	Bursa	14,45	49	Gaziantep	11,45	76	Bitlis	7,88
23	Sakarya	14,34	50	Giresun	11,31	77	Şanlıurfa	7,32
24	Burdur	14,29	51	Tokat	11,29	78	Muş	6,75
25	Tunceli	14,21	52	Niğde	11,28	79	Şırnak	5,96
26	Samsun	13,86	53	Çankırı	11,20	80	Ağrı	5,95
27	Aydın	13,78	54	Amasya	11,19	81	Hakkâri	5,64

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Harita 8: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Yüksek Lisans Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli ilinde 15 ve üstü yaşta toplam nüfus içinde yüksek lisans mezunlarının oranı, %14,21'dir. Buna göre yüksek lisans mezunlarının oranı açısından araştırma sahası, ülkede 25. sırada yer almaktadır.

Söz konusu eğitim basamağından mezun olanların oranı açısından inceleme alanının gerek ülke ve gerekse çevresine göre durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 8) da görüleceği üzere Tunceli ili, aynı eğitim basamağından mezun olanların oranı açısından %10 ila %14,9 arasında ortalamaya sahip olan ve her biri ülkenin farklı bir coğrafi bölgesinde bulunan 48 il aynı kategoride yer almaktadır. Bu grupta Tunceli ile aynı bölgede bulunan iller; Malatya (%14,94), Erzincan (%14,49), Bingöl (%10,59), Kars (%10,28) ve Ardahan (%10,19)'dir.

İnceleme alanındaki yüksek lisans derecesine sahip olan nüfusun daha çok kimlerden oluştuğunu ortaya koyabilmek amacıyla da TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak Tablo 17 hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere söz konusu eğitim basamağından mezun olanların %26'sının 35-39, %24,8'inin 30-34 yaş aralığında olduğu ve bu yaş gruplarından daha yukarıya doğru çıkıldıkça da oranda kademeli olarak bir azalma meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 17: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Yüksek Lisans Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
22-24	6	9	15	1,49
25-29	82	106	188	18,73
30-34	132	117	249	24,80
35-39	141	120	261	26,00
40-44	71	46	117	11,65
45-49	54	20	74	7,37
50-54	25	14	39	3,89
55-59	16	7	23	2,29
60-64	16	4	20	1,99
65+	15	3	18	1,79
Toplam	558	446	1.004	100,00
%'si	55,58	44,42	100,0	-

Kaynak: TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da yüksek lisans derecesine sahip olanların cinsiyete göre oranıdır. Bu açıdan sahaya bakıldığında yüksek lisans mezunlarının %55,58'inin (558 kişi) erkeklerden ve %44,42'sinin (446 kişi) de kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla bu eğitim basamağında da ataerkil toplumsal yapının izlerinin görüldüğünü söylemek mümkündür.

2.8. Doktora Eğitimi Görenler Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri

Doktora, lisansa dayalı en az 6 veya yüksek lisansa dayalı en az 4 yarıyıllık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir (ÖSYM).

31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla sahanın doktora açısından ülkedeki durumunu ortaya koyabilmek amacıyla TÜİK “Ulusal Eğitim İstatistikleri” veri tabanından yararlanılmıştır. Buradan il düzeyinde 15 ve üstü yaştaki toplam nüfus içinde her 1.000 kişiye düşen doktora mezunlarının sayısı bulunmuştur. Ardından bunlar oranlarına göre en fazla olandan en aza doğru sıralanarak Tablo 18 hazırlanmıştır.

İlgili tabloda da görüleceği üzere Tunceli ilinde doktora derecesine sahip olanların oranı, %03 (212 kişi)'tür. Buna göre araştırma sahası, doktora mezunlarının oranı açısından ülkede 29. sırada yer almaktadır.

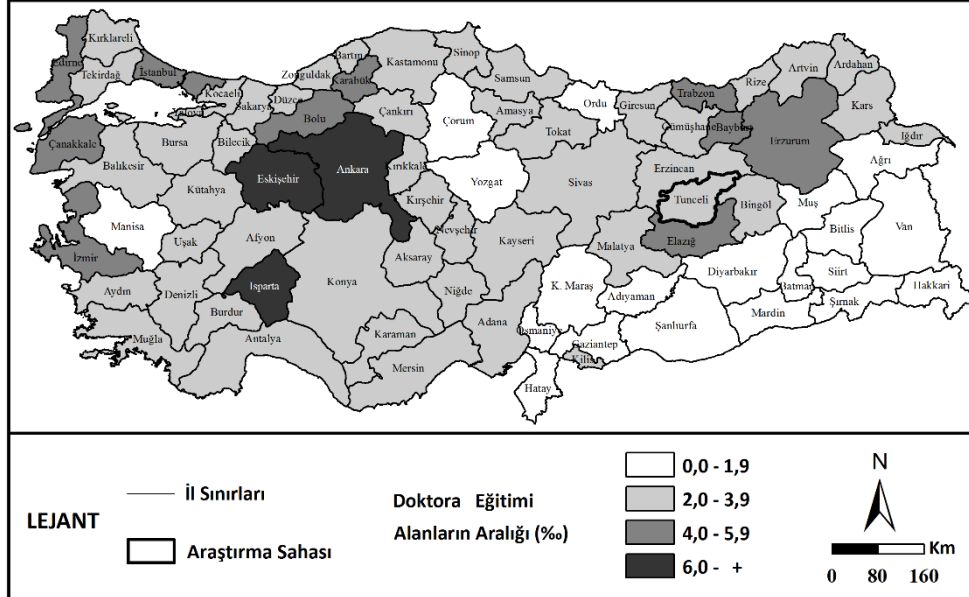
Tablo 18: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Doktora Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si	S. No	İl Adı	Ülkedeki %'si
1	Ankara	8,19	28	Kars	3,02	55	Balıkesir	2,29
2	İsparta	6,39	29	Tunceli	3,00	56	Bursa	2,24
3	Eskişehir	6,32	30	Antalya	2,98	57	Kırklareli	2,22
4	Erzurum	4,93	31	Samsun	2,94	58	Bingöl	2,18
5	İstanbul	4,72	32	Denizli	2,90	59	Iğdır	2,12
6	Edirne	4,65	33	Uşak	2,89	60	Mersin	2,11
7	Bolu	4,57	34	Rize	2,85	61	Tekirdağ	2,03
8	İzmir	4,55	35	Artvin	2,80	62	Yozgat	1,99
9	Bayburt	4,48	36	Aydın	2,76	63	Çorum	1,98
10	Çanakkale	4,48	37	Sinop	2,70	64	K. Maraş	1,96
11	Trabzon	4,31	38	Ardahan	2,67	65	Siirt	1,95
12	Elazığ	4,25	39	Karaman	2,65	66	Gaziantep	1,88
13	Karabük	4,01	40	Bartın	2,63	67	Van	1,87
14	Erzincan	3,96	41	Adana	2,61	68	Adıyaman	1,80
15	Kırşehir	3,59	42	Çankırı	2,61	69	Ordu	1,79
16	Muğla	3,52	43	Kütahya	2,60	70	Hatay	1,69
17	Konya	3,51	44	Giresun	2,59	71	Diyarbakır	1,65
18	Burdur	3,47	45	Tokat	2,57	72	Manisa	1,56
19	Sivas	3,41	46	Aksaray	2,52	73	Bitlis	1,55
20	Gümüşhane	3,36	47	Kastamonu	2,52	74	Muş	1,55
21	Niğde	3,11	48	Bilecik	2,50	75	Osmaniye	1,38
22	Yalova	3,11	49	Kocaeli	2,47	76	Batman	1,21
23	Nevşehir	3,10	50	Afyon.	2,43	77	Ağrı	1,12
24	Kayseri	3,08	51	Kırkkale	2,40	78	Şanlıurfa	1,11
25	Malatya	3,08	52	Zonguldak	2,34	79	Mardin	0,83
26	Düzce	3,06	53	Kilis	2,30	80	Hakkâri	0,76
27	Sakarya	3,05	54	Amasya	2,29	81	Şırnak	0,69

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Söz konusu eğitim basamağından mezun olanların oranı açısından inceleme alanının durumunu ortaya koyabilmek amacıyla çizilen haritada (Harita 9) da görüleceği üzere Tunceli ili, aynı eğitim basamağından mezun olanların oranı açısından %2 ila %3,9 arasında ortalamaya sahip olan ve her biri ülkenin farklı bir coğrafi bölgesinde bulunan 48 il aynı kategoride yer almaktadır. Bu grupta Tunceli ile aynı bölgede bulunan iller; Erzincan (% 3,96) ve Bingöl (% 2,18), Malatya (% 3,08), Kars (% 3,02), Ardahan (% 2,67), Bingöl (% 2,18) ve Iğdır (% 2,12)'dir.

Harita 9: 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Doktora Eğitimi Alanların Oranı Açısından Tunceli İlinin Ülkedeki Yeri (2020)

Doktora mezunu olanların sayıca artmasında, 22.05.2008 tarihinde araştırma sahasında Munzur Üniversitesinin kurulmasının büyük bir rolü olmuştur. Gerçekten de YÖK'ün "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi" veri tabanından yararlanılarak hazırlanan araştırma sahasındaki üniversitede görevli bulunan öğretim elemanlarına ilişkin sayısal veriler (Tablo 19) de bunu doğrulamaktadır. İlgili tabloda da görüleceği üzere 2021 yılı itibarıyla Tunceli ilindeki üniversitelerde 19 profesör, 40 doçent, 151 doktor öğretim üyesi ve 120 de öğretim görevlisi bulunmaktadır.

Tablo 19: Tunceli İlindeki Munzur Üniversitesinde Görevli Bulunan Öğretim Elemanlarına İlişkin Sayısal Veriler Tablosu (2021)

Öğretim Elemanı	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
Profesör	12	7	19	4,07
Doçent	28	12	40	8,57
Doktor Öğretim Üyesi	92	59	151	32,32
Öğretim Görevlisi	77	43	120	25,70
Araştırma Görevlisi	71	66	137	29,34
Toplam	280	187	467	100,00
%'si	59,96	40,04	100,00	-

Kaynak: YÖK "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Bu konuyla ilgili bir diğer husus da doktora derecesine sahip olanların cinsiyete göre oranıdır (Tablo 20). Bu açıdan araştırma sahasına bakıldığında

doktora mezunlarının %65,09'unun (138 kişi) erkeklerden ve %34,91'inin (74 kişi) de kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla bu eğitim basamağında da ataerkil toplumsal yapının izleri açıkça görülmektedir.

Tablo 20: Tunceli İlinde 15 ve Üstü Yaştaki Nüfus İçinde Doktora Düzeyinde Eğitim Alanların Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılışı (2020)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
30-34	13	14	27	12,74
35-39	51	27	78	36,79
40-44	34	20	54	25,47
45-49	17	5	22	10,38
50-54	9	3	12	5,66
55-59	6	3	9	4,25
60-64	6	1	7	3,30
65+	2	1	3	1,41
Toplam	138	74	212	100,00
%'si	65,09	34,91	100,00	-

Kaynak: TÜİK "Ulusal Eğitim İstatistikleri" veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ayrıca bu eğitim basamağından mezun olanların önemli bir kısmının (yani %36,79'unun) 35-39 yaş aralığında olduğu ve bu yaş grubundan daha yukarıya doğru çıkıldıkça, oranda kademeli olarak bir azalma olduğu da görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada il olduktan sonraki süreçte Tunceli'de yaşayan nüfusun, sayım yıllarına göre okuryazarlık ve en son (31 Aralık 2020) TÜİK verilerine göre de eğitim durumlarının ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci amacı olan il olduktan sonraki süreçte Tunceli'de yaşayan nüfusun okuryazarlık oranına bakıldığında, bu değer daima Türkiye ortalamasının altında seyrettiği görülmüştür. Nitekim 1940 yılında Tunceli nüfusunun okuryazarlık oranı %18,65 iken aynı yılda ülkeninki ise %24,55'tir. İlerleyen yıllarda da gerek ülke ve gerekse Tunceli nüfusunun okuryazarlık oranı artmış ve nihayet 31 Aralık 2020 tarihine gelindiğinde ildeki 6 ve daha yukarı yaştaki toplam nüfusun okuma yazma oranı %92,95'e, ülkeninki ise %96,54'e ulaşmıştır. Buna göre 2020 yılı sonu itibarıyla okuma yazma bilenlerin oranı açısından Tunceli ili, ülkede 77. sırada yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci amacı açısından Tunceli iline bakıldığındaysa belirtilen tarih itibarıyla inceleme alanının 81 il içinde ülkede; okuma yazma

bilmeyenlerin oranı açısından 15., okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin oranı açısından 46., ilkokul mezunlarının oranı açısından 65., ortaokul veya dengi meslek ortaokulu mezunlarının oranı açısından 81., lise ve dengi meslek okulu mezunlarının oranı açısından 5., fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı açısından 5., yüksek lisans mezunlarının oranı açısından 25. ve doktora derecesine sahip olanların oranı açınsındansa 29. sırada yer aldığı görülmektedir. Buna göre her ne kadar okuma yazma bilenlerin oranı açısından son sıralarda yer alsada Tunceli ilinin, lise ve dengi meslek okulu ile fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı açısından ülkede oldukça iyi bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Lise ve dengi meslek okulu mezunlarının oranının yüksek olması, ilde önemli ölçüde liseden mezun olmuş ve halen yükseköğrenim görmekte olan genç nüfustan kaynaklanmaktadır. Fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranının yüksek olmasındaysa bir fakülte veya yüksekokuldan mezun olmuş ve halen sahadaki üniversitelerde yüksek lisans öğrenimi gören nüfusun önemli bir rolü vardır. Bundan başka nüfus açısından ülkenin en küçük illerinden birisi olan Tunceli'ye; atama ya da tayin gibi gerekçelerle gelen memurlar da bu eğitim basamaklarından mezun olanların oranının yüksek çıkmasının bir diğer nedenidir.

Çalışmadan elde edilen bir başka sonuç da Tunceli ilinde; eğitim açısından kadınların, erkeklere nazaran daha dezavantajlı bir konumda olduğudur. Nitekim ilde; okuma yazma bilmeyen, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ve ilkokuldan mezun olanlar dışındaki tüm eğitim basamaklarında erkeklerin oranı, kadınlara nazaran daha yüksektir. Bu da ataerkil toplumsal yapının izlerinin ilde oldukça belirgin bir şekilde görüldüğü anlamına gelmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da; okuma yazma bilmeyenlerin % 82,4'ünün, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin % 71,25'inin ve ilkokuldan mezun olanların da % 40,14'ünün 65 ve üstü yaştakilerden oluşmasıdır. Bu da zaman içinde sözü edilen eğitim düzeyine sahip olanların oranında azalma; zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarıldığı dikkate alınırsa liseden mezun olanların oranında da bir artma olacağı anlamına gelmektedir.

Kaynakça

Arslan, M. (2009). Önsöz. M. Arslan (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Bircan, İ. ve Tekin, M. (2019). Türkiye’de okuma alışkanlığının azalması sorunu ve çözüm yolları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 22 (1), 393-410. DOI: 10.1501/Egifak_0000000883

Darkot, B. (1967). Şehir ayrımında nüfus sayısı ve fonksiyon kriterleri. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 3-8.

DİE. (2001). *2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, İl: Tunceli*. Ankara: T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.

Ergün, M. (2015). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.

Gölpek, F. (2012). Eğitim getirilerinin özel ve sosyal açıdan incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XIV (I), 43-53.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2012). *T.C Resmî Gazete* (28.261, 11 Nisan 2012).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıkraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun. (1997). *T.C. Resmî Gazete* (4.306, 18 Ağustos 1997).

Kılıç, A. F., Yurdabakan, A., Kılıç, A., Özoğlu, M., Gülabacı, M., Selçuk Süzme, P., Yıldız, R., Güzel, S., Canbolat, Y. (2015). *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*. E. Türk (Ed.), Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. Erişim adresi http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYYRETYM_son10_2.pdf

Oktay, E. Y. (2014). Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından günümüze uygulanan nüfus politikaları. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (7), 31-53. DOI: 10.17828/yasbed.49556

ÖSYM. *Yükseköğretim ile İlgili Genel Bilgiler, Tanımlar*. Erişim adresi <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html>

Özgür, E. M. (1998). *Türkiye Nüfus Coğrafyası*, Ankara: GMC Yayınevi.

Peran, T. ve Bilir, Y. (2007). Kalkınmada itici bir güç: eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 132-141.

Sultana, A. (2012). Patriarchy and Women’s Subordination: A Theoretical Analysis. *Arts Faculty Journal*, 4, 1-18. DOI: 10.3329/afj.v4i0.12929

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Cumhuriyetin İlk Dönemi Eğitim Kurumları (1921-1926) Telif ve Tercüme Heyeti*. Erişim adresi https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdf

T.C. Anayasa Mahkemesi. *1924 Anayasası*. Erişim adresi <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>

T.C. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. (2018). *Yetişkinler I. Kademe Okuma Yazma Öğretimi ve Temel Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

Tuncel, M. (2012). Tunceli. *İslâm Ansiklopedisi*. 41, 378-380. Ankara: TDV İSAM.

Tunceli Vilâyetinin İdaresi Hakkında Kanun. (1935). *T.C. Resmî Gazete* (2.884, 25 Aralık 1935).

TÜİK. (t.y.). *Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlama*. Erişim adresi https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreIstatistikMeta.do?istab_id=201

TÜİK. *ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) Sonuçları*. Erişim adresi <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

TÜİK. *Ulusal Eğitim İstatistikleri Veritabanı*. Erişim adresi <http://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr>

Üçeçam Karagel, D. (2009). Doğu Anadolu Bölgesi Kırsalında Kadın Nüfusun Okuryazarlığı (2000). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 8 (1), 14-23.

Yazıcı, H., Akpınar, E., Şahin, İ. F. (2011). Doğu Anadolu Bölgesi'nde hızla nüfus kaybeden tipik bir ilçe merkezi: Pülümür. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10 (13), 7-30.

YÖK. *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. Erişim adresi <https://istatistik.yok.gov.tr/>